

בדין טבל שנתערב בעיסה שכ"ד י"א – י"ב

מתני' פ"ג מ"ח ט', רא"ש הל' חלה סי' ט', רמב"ם ביכורים פ"ז הי"א.

הנוטל שאור מהעיסה שלא הורמה חלתה ונותן לתוך עיסה וכו' - פשט המשנה הוא ששאור החייב בחלה שהתערב בעיסה פטורה אינו מתבטל בתוכה אלא אוסר את כולה משום דקי"ל דטבל אוסר בכל שהו במינו, כן כתבו הרמב"ם בהלכותיו (פ"ז הי"א) והרא"ש בפירושו ובפסקי חלה (סימן ט) והרע"ב, אכן בפירוש הר"ש כת"י כתב שהשאור לא מתבטל בעיסה משום שהוא נותן בו טעם וטעם כעיקר הוא דין דאורייתא וגירסא זו של הר"ש הביאו הרעק"א בהגהות על השו"ע וכן העתיק המחנה אפרים מעשר (יב יח), אולם לפנינו בר"ש איתא שאין השאור בטל בעיסה עיקר דאורייתא, ואחרונים רבים פירשו דאין כוונת הר"ש לדין טע"כ גמור דבעי שיהא אינו מינו וששים אלא ר"ל דמפני דאיכא חימוץ הרי זה מחשיבו כדין טעם ומהני אפי' בכל שהוא בין במינו ובין כשאינו מינו, ועי' לשון הרא"ש בתשובה כלל ב' ס"ג כתב דשאור לטעמא עביד ולא בטיל ונשאר בחיובו, כ"כ באורים גדולים (לימוד כ"ה), ועי' יד יהודה (ק"ט א'), שו"ת רבי יעקב מליסא סי' כ"ג.

אם יש לו פרנסה ממקום אחר - בפירוש המשנה יש שני פירושים בראשונים: **א.** פ"ה הר"מ במשני' וכ"ה ברע"ב וכ"ה פ"ה הר"ש והרא"ש בפירוש אחד ופירשו עפ"י התוספתא פ"ב שמביא קמח ממקום אחר כשיעור שאם יצרפנו לשאור זה שחייב יהיה בו חמשת רבעים שהוא שיעור חלה, **ב.** פירוש ב' של הר"ש והרא"ש שמפרשים שיש לו פרנסה ממקום אחר היינו שיש עיסה הטבולה לחלה ויש בה שיעור ומפריש ממנה על השאור שנתערב ומקשין הר"ש והרא"ש בהל' חלה [ועי' שו"ת הרא"ש כלל ב' סי' ג] היאך מפריש מעיסה שחייבת ד"ת על השאור שנתערב שלכאורה נבטל ד"ת, ומתרצים שהשאור אינו בטל דטעם כעיקר ולכן הוה כמפריש מהחיוב על החיוב.

חילוק שבין מפריש מאותו מקום שהורם למפריש ממקום אחר - צ"ב מאי שנא מפריש ממקום אחר דינא הוא דסגי בהפרשה רק כשיעור שנתבטל ואמאי במפריש מיניה וביה מפריש בשיעור הכל, עי' ט"ז סקי"א, ופרישה סקי"ז.

האם מיירי דוקא בשאור שנתערב גם בעיסה - הפרישה (סי' שכ"ד סקט"ז) הביא משם מו"ר המהרש"ל דדוקא בשאור דינא הכי אבל בעיסה כל זמן שאין לה שיעור חיוב חלה אינה טובלת ובאמת שכבר קדמם בזה בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג ח"ג סי' קפ"ג, ואולם הש"ך סי' שכ"ד סקי"ח חלק על הפרישה ונקט דהו"ה אם נתערבה עיסה שלא הורמה חלתה לתוך עיסה שהורמה חלתה דינא הכי דהא הך טעמא דטבל אוסר בכל שהוא שייך בהכי טפי לפי שיש בילה בדבר לח ובשיעור חלה שיפריש א"א שלא יהא בו מהעיסה שלא הורמה חלתה, והאחרונים ז"ל מקשין על הש"ך עי' ח"י רע"א ופ"ת (שם ס"ק ג) בשם לבושי שרד הרי הר"ש והרא"ש כתבו שמה שאפשר להפריש מעיסה שלא הורמה חלתה על עיסה שהורמה חלתה ונתערב בה שאור ולא הוה כמפריש מחיוב על פטור מכיון שטכ"ע דאורייתא וכ"ז שייך בשאור דעביד לטעמא אבל עיסה שלא נותנת טעם בטל ד"ת ואם מפריש ממקום אחר הוה ליה הפרשה מחיוב על הפטור, ויעוי' בפתחי תשובה סק"ג שהביא משם הלבושי שרד בשו"ת נאות דשא ליישב דהש"ך מיירי לענין מפריש מיניה וביה.

שאור של פטור - כתב הרא"ש הל' חלה סי' ו' דעיסת הנכרי המעורבת בעיסת ישראל יכול להפריש מיניה וביה, לפי שיש בילה בדבר לח, ובשיעור חלה שיפריש א"א שלא יהא בו משל הישראל, וחלה אין לה שיעור מן התורה, וכן הביא הטור סי' שכ"ד סעי' י"א משם ה"ר פרץ דהו"ה אם השאור של פטור והעיסה של חיוב כמו במוצאי פסח שלוקחין שאור של נכרי ונותנין בעיסה שיכול להפריש מיניה וביה, ואולם בשו"ת הרא"ש כלל ב' סי' ו' כתב דבכה"ג יעשה עיסה קטנה וישים אותה על העיסה הגדולה ויפריש מן העיסה הקטנה שהיא ודאי של חיוב, וכתב בתרומת הדשן ח"א סי' ק"צ דמה שכתב הרא"ש בהלכותיו שיפריש מיניה וביה משום דמיירי בעיסת נכרי ומה שכתב בתשובתו שיפריש מעיסה קטנה משום דמיירי בשאור של נכרי, ויעוי' בחזו"א יו"ד סי' קצ"ו סק"ג שכתב דאין מובן חילוק זה, להלכה פסק בשו"ע סי' שכ"ד סעי' י"א דה"ה אם השאור של פטור והעיסה של חיוב, וברמ"א ומ"מ לכתחילה לא יסמוך ע"ז ליתן שאור של פטור בעיסה של חיוב אבל אם כבר עבר ועשה מותר לכתחילה ליקח מאותה עיסה וליתן בעיסה אחרת שיהיה בה לשאור.

ציזנים

יד מיי פ"ה מהל' צבורים ה"ה ע"ש ט"ז ס"א:

שמעון בן גמליאל, דרשנ"ג א(י)מר¹¹⁰ לעולם אינה מייצת צמלה עד שיהא (צה) ¹¹¹[צ]דגן כשיעור¹¹²: ויוצא בה [אדם] ידי חובתו בפסח. מהכא דייקין¹¹³ צפק כל הזמנים [שנמערצו] (וצמים ע"מ, ה) לנוסן טעם צרוז לאוריימא:

ח ט לפי חשבון, לאס נטל קצ מעיסה¹¹⁴ מייצת וממנו למון עיסה פטורה, אס יש לו פרנסה ממקום אחר, שיש לו עיסה מייצת¹¹⁵ שיכול להפריש ממנה על זה הקצ אחד מעשרים וארבעה צק, ¹¹⁶מפריש. ואין זה כמפריש¹¹⁸ מן המיוז על

הפטור לאוריימא, שאין השאור בטל בעיסה, למציא קמח¹²¹ ממקום אחר ומלפרי¹²² לממשם רצעים¹²³ למיז עליו לפי משכון. ¹²⁴[ואס] [ואין] לתמוה]

ח אס יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא לפי חשבון. ביאור זה כאשר אנדר לך, והוא שמביא אדם קמח, שיעורו כשיצרפו לאותו שאור שלקח מעיסה שלא הורמה חלתה שיהיה הכל חמשת רבעים שהוא

שיעור חלה, ואחר כך יערב הכל ומוציא ממנו החלה החייבת לחמשת רבעים. ואם אין לו מה שיצרף, תהיה כל העיסה טבל, ויוציא ממנה החלה החייבת לה אילו היתה כולה טבולה לחלה, וזהו אמרם מוציא חלה אחת על הכל:

וזתוספתא (פ"צ ה"ז) קמח¹²⁰ דשא (שם) ובשורת שמחת יום טוב למחרת¹²¹ (סי' ג').

ולא הוי 'מפריש' וכו', דלהורות הוא בא דאין זה מן החיוב על הפטור ממש כההיא דפ"א דתרומות (מ"ה), ועיי"ש בחילוקו, ועיי"ש הוא מיישב את דברי רבינו בהמשך. וכמה אחרונים דחו חילוקו של האורים גדולים, ופשוט להו דהוה חיוב על הפטור

דמחני דתרומות, עיי' בשו"ת שער המים (סי' ד') ובשו"ת נאות דשא (שם) ובשו"ת שמחת יום טוב למחרת¹²¹ (סי' ג').

119. כ"ה בכת"י, וכן העתיקו המחנ"א (שם ושם) ותורעק"א (אות י"ד) ובחי' לשו"ע (שכ"ד על הש"ך סק"ח). וכ"כ בשו"ת מהר"ם מוהנטבורג (פראג סי' ש"ט) ובפסקי חלה להרשב"א (ש"ג). אבל בנ"ד הגי': שאין השאור בטל בעיסה עיקר

דאורייתא. וכבר כ' החלת לחם (שם) בספרים שלנו כ' בל' מוטעה. אולם האורים גדולים (שם) לימוד כ"ו בד"ה הנה דברים אלו) כ' להמחנ"א, דאף דכן מטיח דברי רבינו דמשום טכע"ק אתי עלה שכן לשונו מגומגם וצריך להגיה כמו שהעתיק הוא

שם לעיל, מ"מ הב"י (שכ"ד) על דברי הטור שם כ' בה"ל: כ"פ הר"ש והרא"ש וכו' דאין זה כמפריש מן החיוב על הפטור שאין השאור בטל בעיסה ע"כ, וכן העתיק הרב בש"ך, ולא

הוזכר בגידסתם טכע"ק דאורייתא כלל וכו'. ע"כ. ומאחר שכן, הלך האורים גדולים בדרך אחרת בביאור טעם רבינו והרא"ש. היוצא מהנ"ל דג' גי' שהם ב' ישנם בל' רבינו, גי' הכתי' דמשום טכע"ק דאורייתא הוא דלא בטיל, וכצ"ל לגי' הנד' בתוספת הגהה. ולגי' הב"י והש"ך לא כ' רבינו כלל טעם מדוע

שאור לא בטיל. וכדי לעמוד על עיקר דברי רבינו יעוי' בביאורים כאן שהארכנו טובא. 120. וכעיי' בירו' (כאן ה"ה): תני, ואם לאו מביא ד' רובעין ומשך. [אלא שהרש"ש (לקמן פ"ד ה"ב) כ' דהירו' מיייר שמביא ד' רובעין בצק, והתוספתא מיייר שמביא קמח. ועיי' בהערה הבאה].

121. והרא"ש בפ"י ובפסקיו (ס"ט) הוסיף ב' תיבות ז"ל: ובתוספתא קחני דמביא קמח ז'לש עיסה' להשלים וכו', וכ"כ הרע"ב כאן. וקצת משמע מלשונו דצריך ללוש הקמח לעשותו עיסה קודם הצירוף וכהסמ"ג (ע' קמ"א), במהדורתנו אות ט') ז"ל: מביא 'עיסה' שניה שיהיה בה עם שאור זה שיעור עיסה שחייבת בחלה וכו'. ורבינו לא הצריך שיהא הקמח ההוא נילוש קודם הצירוף ואפשר לצרפו כמות שהוא אל העיסה שהשאור מעורב בה. ועיי' באו"ז (רכ"ז) דשו"ט בהאי ענינא וכו' בזה ב' צדיק, ועיי' בטור (שכ"י) ובפרישה שם בשם רבו המהרש"ל.

122. רבינו לא פ"י היאך מצרפו, אולם בירו' (הנ"ל בהערה 120) מבואר דמצרפו ע"י נשיכה, ועיי' ק' ליה בסמוך היאך מצרפו הרי העיסה שהורמה חלתה מפסקת. אבל הרי"מ בפיה"מ ובחיבורו (פ"ז ה"א) והרע"ב כאן פ"י שמערב הד' קבין עם השאור המעורב בעיסה שהורמה חלתה, וא"כ לק"מ 123. עיי' לעיל בהערה 115. ובביאורים הערה 9. ביארנו אם הביא רבינו התוספתא הלזו כפולוגאט למה שבי' קודם לכן, או דכוונתו להוסיף דאף במביא ד' קבין בלבד נמי סגי. 124. כל

הערות רמב"ם ו בכי"ק: ביאור. וכו' בתרגום חרש, והוא ביר' כאן.

פירוש הריב"ש כשיעור חיוז חלה. ויוצא בה ידי חובתו בפסח. פי' אס הא מלה. ואין²² צה כו'. (תוספ"א ה"ה) ממני דלא כר' שמעון בן גמליאל דמניח אינה מייצת עד שיהא צדגן שלה כשיעור.

משנה ח' מתני'. הנוטל שאור מביסה שאלה הורמה חלתה. פי' כגון שנטל רצע אחד מעיסה שלא הורמה חלתה, וניתנו לתוך עיסה שהורמה חלתה. אם יש לו פרנסה ממקום אחר, פי' אס יש לו עיסה פטורה, ואין זה כמפריש מן המיוז על

השאור בטל בעיסה. וכתוספתא (פ"ב ה"ב) קחני שמביא קמח ולש עיסה להשלים עם השאור לחמשת רבעים, ומצטרף עם השאור דחנן בפרקין דלקמן דבר שהורמה חלתה אינו מפסיק.

הערות ריב"ש 22. צ"ל: ואם אין. ובנ"ד לי כלל ד"ה זה, לכאור משום דארישא קאי, עיי' באו"ז (שם).

23. באו"ז (רי"מ) בשם רבינו: אחר. 24. שם: לאותה.

הערות רמב"ם

ז בתרגום חרש: "שעור" הותם תיקרא מסיקה. ול רבינו בפאה שם: ופי' מוסקין מנפצין או חובטין היותם וכו'. ובגדרים שם: ומסיקה, חביטת היותם. אמנם בטהרות פ"ט מ"ב: כבר ידעת שהמסיקה תקרא קבוק היותם ולקטנת מן האילן. ח המוסגר נוסף ע"י המחבר (ומופיע בכל כ"י תרגום) מפאה פ"ח מ"ג. ט כ"ה בכ"ו ופ.

פירוש הריב"ז

פי' פרנסה. ואם אין לו פרנסה במקום אחר, כאשר אמרנו, מוציא חלה על הובל. פי' בשביל אותו הנוצח שנתערב שם נדון להפריש חלה על כל העיסה ההיא שצדק הורמה חלה. דנעשית כולה כטבל לענין חלה, ואם העיסה אחד עשר דענין ממוקדן ונוצח שנתערב שם הרי שנים עשר, נדון להפריש חלה נוצח על כל העיסה.

משנה ט"ו

כיוצא בו זיתי מסיק. פי' שחייבין במעשר. גם זיתי ניקוק. שפטורין מן המעשרות (פאה פ"ח מ"ג). טיבני בציר. פי' שחייבין במעשר. גם טיבני מילואות. שפטורין. אם יש לו פרנסה מן המעשר. אחר מוציא לפי חשבון. פי' אם יש לו עיניו [צ"ל] וזיתי מסיק מפרש מן תרומה ומעשרות על מסיק מפרש מן (עוללות) [צ"ל] שנתערבו ומו' לא, פי' כגון שאותן שנתערבו

הערות ריב"ז

25. לרבינו אין כאן הפסק משנה.

ז זיתי מסיק. הם היותם שמלקטין בעלי בתים שהם בעלי הקרקעות, וכבר ביארנו פעמים (פאה פ"ח מ"א וגדרים פ"ח מ"ג) כי לקטתו היותם יקרא בלשון חכמים מסיקה. וזיתי נקוף, הם היותם שמלקטים העניים, ח(והעד, כנוקף זית שנים

שלושה גרגרים (ישעיה י"ז וי). וזיתי נקוף והעוללות אינן חייבין במעשרות, כמו שפירשנו וביארנו במסכת פאה (פ"א מ"ו ופ"ה מ"ה). ובשנתערבו זיתי נקוף שאינן חייבות בתרומה

ובמעשרות עם זיתי מסיק שהן חייבות בהן(ס), אם יש אצלו זיתים אחרים מלבד אותן המעורבות, ויוציא מהם המעשרות והתרומה החייבות לאותן זיתי מסיק המעורבות עם זיתי נקוף הפטורות, וזהו ענין אמרם לפי חשבון. ואם אין אצלו זיתים אחרים, יוציא מן

לפי כולן. אצל מעשר ראשון ומעשר שני או מעשר עני, אין מוציאין חלה לפי חשבון. ולא [שלא] יפריש חלה לפי חשבון, דהא אי אפשר להפריש מרומם מעשר על הכל עד שיפריש מחלה מעשר ראשון על הכל(ס). ועוד, דכל [המעשרות] טעולם [טעולין] 134, ואם לא היה 135 מעשרין על הכל אם כן אין פירומו ממוקדן, דכל מה שמעשר יש בהן חולין לפי חשבון, ונמלא מפרש מן הפטור על המיוצא. חלה ודאי כל מעשרותיו נוטל על הכל. והא ד[ק]אמרין לפי חשבון, היינו דאין צריך 136 [ליתן] לזו ולעני חלה לפי חשבון, והשאר מערב עם פירומו, 137 וכן מעשר שני אין צריך לחלל חלה לפי חשבון. אצל תרומה ומרומם מעשר כשמפריש על הכל נמלא חולין [שצ"ל] מדומעין [ו]אסורין לזרים, וזמן הכל לכהן או 138 מוכר לו 139 [ואורף] הימרות) [מ]לפי חשבון. ועוד יש לפרש 140, דחלה קריאת שם 141

הערות ר"ש

הקטע המוסגר כבר נוסף בדפו"ו, ובכת"י הוא בשינויים קלים ועפי"ז תוקן בפנים. 125. הקה"י העיר ז"ל: ג"כ, צ"ע דהא לעיל במ"ה ד"ה העושה, מבואר מהיר' דמעורב ע"י גידין וליכא הפסק. ע"כ. ובאמת כבר תי' כן הרשב"א בפסקי חלה (ש"ג), במהדורתנו אות א' ד"ה בתוספתא) והתשב"ץ בדיני חלה (פרק ה', במהדורתנו אות כ"ד). ובביאורים כתבנו הטעם שמיאן רבינו בחי' זה. 126. היינו ר"א דפ"ב מ"ד. ודוקא אליבא דר' חנינא בפסחים (מ"ח ב') אבל לריב"ל (שם) דסבר דל"א בעינן צירוף סל עם נשיכה לא אהני מדי. ועיי' היטב במ"ה רבינו לפ"ד מ"ב ובביאורים שם הערות 9, 41, 142. ועיי' מש"כ החלת לחם (ס"י ג' סק"ז) בביאור דברי רבינו הללו. 127. וכ"כ רבינו עוד במ"י: ובשאלן לו פרנסה מל' העיסה נאסרת. וכענין בפיה"מ להר"מ כאן ויותר מפורש בחיבורו (פ"ו הי"א): נעשית זו כולה טבל וכו', וכ"כ הריב"ז והרא"ש כאן ובפסקי חלה (ס"ט) והטורש"י (ש"כ"א). ובמעשר שנעשית כולה טבל האריך החלת לחם (ס"י ג' סק"ד). אבל המאירי פי' ז"ל: מוציא מעיסה זו וכו' אחד מכ"ד כנגד חלה, כדי שיהא בשיעור נטילתה אחד מכ"ד כנגד השאור גם כן, וכ"כ התשב"ץ בפ"ה (במהדורתנו אות כ"ג). וצ"ל לרבינו ודעמינה ל"ל טעמא דנעשית כולה טבל, ועיי' ביאורים כאן. 128. מש"כ דזיתי ניקוף, כענבי עוללות, היינו דשניהם נשאים לעניים כמ"ש המאירי. ואפשר דשויין לענין פטור מעשר כדלהלן. 129. עה"ג בדפו"ו הוסיפו תיבות "אם כלה" מקרא דישעיה (שם), אבל בכת"י ובדפו"ר ליתא, ע"כ לא הכנסנום בפנים. 130. ענבי עוללות פטורין מן המעשר דמתני' הו' כדכ' (ויקרא י"ט) "וכרמך לא תעולל" [ועיי' פאה (פ"ז מ"ד)], אבל זיתי ניקוף דקתייבא הכא דפטורין ממעשר [והכא הוא מקור הך דינא, עיי' בפ"ה רבינו לפאה (פ"ח מ"ג)] צ"ב מלך ומה טעם פטורין. ובביאורים הארכנו והבאנו כמה ש' בה, ברמב"ם (פ"ו מגולה הי"ג) נראה דהוא מטעם שכתב, ובערוך (ערך נקף, ה') מבואר דהוא פטור חדש הנלמד מקרא ד"לא תפאר אחרריך", וזהו דעת הגר"א (בשנו"א פאה פ"ז מ"ב) לפ"מ שפי' הפאה"ש (פ"ד ל"ה), והרש"ס (בפי' למשנתנו) והפאה"ש (שם) ס"ל דפאה ניהו. והג"ר יצחק פרענקל בשנו"א (שם) פי' להגר"א דפטורין מעין פטורא דעוללות הוא, וכענין נראה די"ל

היאך מלמדת, הרי העיסה שהורמה חלה מפקסת 125. (האמר') [דלקמן] צפרק צמרא (מ"ג) (ומן) [מן] (מ) [ד]צבר שהורמה חלה צמלע, מלמדת. ועוד, יכול לזרפן על ידי סל למאן דאמר הסל מלמדת 126:

ואם לאו. שאין לו עיסה חייבת, נעשית זאת הפטורה כאילו [כולה] חייבת 127, ומוציא על הכל אחד מעשרים וארבעה: זיתי מסיק, כמו ענבי צ"ה, ח(ו) [ד]לשון מסיקה צימס צצירה צעצים. וזמיו ניקוף כענבי עוללות 128, מלשון "כנוקף זית כעוללות 129 צציר" (ישעיה כ"ד). ושניהן לעניים ופטורין מן המעשר 130. וכשנתערבו עמיהן מסיק וצ"ל דחייבין צמער, יש לו פרנסה ממקום אחר, מפרש לפי חשבון כדפרשין ג' חלה: ואם לאו. רואין כאילו הכל חייב 131 לענין תרומה ומרומם מעשר, ומפרש מן חולין מוציאין חלה לפי חשבון. ולא 132 [שלא] יפריש חלה לפי חשבון, דהא אי אפשר להפריש מרומם מעשר על הכל עד שיפריש מחלה מעשר ראשון על הכל 133.

ועוד, דכל [המעשרות] טעולם [טעולין] 134, ואם לא היה 135 מעשרין על הכל אם כן אין פירומו ממוקדן, דכל מה שמעשר יש בהן חולין לפי חשבון, ונמלא מפרש מן הפטור על המיוצא. חלה ודאי כל מעשרותיו נוטל על הכל. והא ד[ק]אמרין לפי חשבון, היינו דאין צריך 136 [ליתן] לזו ולעני חלה לפי חשבון, והשאר מערב עם פירומו, 137 וכן מעשר שני אין צריך לחלל חלה לפי חשבון. אצל תרומה ומרומם מעשר כשמפריש על הכל נמלא חולין [שצ"ל] מדומעין [ו]אסורין לזרים, וזמן הכל לכהן או 138 מוכר לו 139 [ואורף] הימרות) [מ]לפי חשבון. ועוד יש לפרש 140, דחלה קריאת שם 141

הערות ר"ש

בדעת רבינו [אלא דאיהו כ' לדעת הגר"א דבכל האילנות אי' דין 'ניקוף', ולרבינו נראה] דגילוי מילתא הוא בית מקרא ד"כנוקף זית כעוללות אם כלה בציר". 131. הכא לכאור' אין זה כל' שכי' רבינו לעיל גבי שאור דנעשית עיסה הפטורה כאילו כולה חייבת' וביותר במשנה י' [וכמשי' לעיל בהערה 127], דהא פי' דרואין כאילו הכל חייב וכו', והיינו כעין מש"כ המאירי המובא לעיל (שם) דהוא ענין חשבון שיטול שיעור כנגד הטבל המעורב, אבל התערובת לא נהפכה כולה טבל, ועיי' ביאורים. 132. כ"ה בכת"י. וכפה"ז זו כוונת החת"ק עה"ג בדפו"ר: "שלא יפריש", אלא דהציון * בפנים הר"ש אינו במקומו. 133. וזהו דעת רבינו דא"א לקרות שם לתרו"מ קודם שיפריש מעשר, וכ"כ בפ"י לביכורים פ"ב מ"ג, וכה"ד כמה ראשונים יעיי' ריב"ז דמאי פ"ה מ"א ופיה"מ שם ובפ"י הרא"ש כאן ובדמאי פ"ז מ"ז, ומאידך יש ראשונים שהולכים בזה דהו"ד בביאורים. 134. כ"ה בכת"י לי' הרא"ש בפ"י כאן. ועיי' יד דור. 135. בדפו"ר עה"ג הגיהו 'מעשר', וכ"ה בפ"י הרא"ש בדמאי (שם) וכענין בפ"י כאן, אבל בכת"י הוא כנגד 'מעשר'. 136. כן נוסף בדפו"ר, וכ"ה בכת"י. 137. כ"ה בכת"י ובפ"י הרא"ש. 138. וכ"כ הרא"ש בפ"י כאן ובדמאי (שם). אבל הרע"ב כ': וצריך שיתן הכל לכהן, וכ' עליו התוי"ט: והר"ש נסתפק בכאן אם יתן בחנם או שמוכר וכו', וכבר כתבתי בזה בריש דמאי, עכ"ל. אולם בס' למודי ה' (ק"א) פי' דרבינו אינו מסתפק בדבר, אלא שכי' דאם יצא ימחול ויתן, ואם לא ימחול יכול למוכרה. 139. כ"ה בכת"י. ובפ"י שבהוצ' בימ"ד גבוה לחקלאות כ', נדצ"ל: עודף היתר. [וגירסתם נראית, שכן היא מורכבת מל' הרא"ש בפ"י, ומל' שהעתיק התוי"ט בדמאי (שם) בשם רבינו]. 140. השתא מפרש דאמנם יש דרך להפריש תרו"מ קודם מעשר, והוא שיוציא התרו"מ [שהוא א' ממאה] עם התרו"מ בלא קריאת שם, ואח"כ יקרא לט' חלקי המעשר ד' יתד עם אותו א' ממאה שהוציא ע"מ לעשותו תרו"מ] עם שאר המעשרות שם בתוך התערובת, והשתא יש לפנינו י' חלקי מעשר, וקורא לאותו א' ממאה שהוציא שם תרו"מ, וכההיא דמאי (פ"ה מ"ב). והוכחו דבריו במל"מ פ"ח ממעשר ה"ג. 141. כלומר שאינו קורא שם תחלה אלא מפרש ואח"כ קורא שם, אבל מעשר ומעשר

הערות רא"ש

6. הפסק המשנה כ' בגליון הכ"י, ובמשנת הרי"ש כ"י אין כאן הפסק משנה. 7. בריש כאן ובראש דמאי פ"ז מ"ז נוסף: על הכל.

הערות ר"ש

ואם לאו. שאין לו עיסה חייבת ולא קמא, מוציא חלה אחד מעשרים וארבעה על כל העיסה, דטבל אוסר בכל שהוא במינו, ונעשית כולה טבלה לחלה. משנה מ"ה זיתי מסיק, כמו ענבי צ"ה, ח(ו) [ד]לשון מסיקה צימס צצירה צעצים. וזמיו ניקוף כענבי עוללות 128, מלשון "כנוקף זית כעוללות 129 צציר" (ישעיה כ"ד). ושניהן לעניים ופטורין מן המעשר 130. וכשנתערבו עמיהן מסיק וצ"ל דחייבין צמער, יש לו פרנסה ממקום אחר, מפרש לפי חשבון כדפרשין ג' חלה: ואם לאו. רואין כאילו הכל חייב 131 לענין תרומה ומרומם מעשר, ומפרש מן חולין מוציאין חלה לפי חשבון. ולא 132 [שלא] יפריש חלה לפי חשבון, דהא אי אפשר להפריש מרומם מעשר על הכל עד שיפריש מחלה מעשר ראשון על הכל 133.

הערות ר"ש

הקטע המוסגר כבר נוסף בדפו"ו, ובכת"י הוא בשינויים קלים ועפי"ז תוקן בפנים. 125. הקה"י העיר ז"ל: ג"כ, צ"ע דהא לעיל במ"ה ד"ה העושה, מבואר מהיר' דמעורב ע"י גידין וליכא הפסק. ע"כ. ובאמת כבר תי' כן הרשב"א בפסקי חלה (ש"ג), במהדורתנו אות א' ד"ה בתוספתא) והתשב"ץ בדיני חלה (פרק ה', במהדורתנו אות כ"ד). ובביאורים כתבנו הטעם שמיאן רבינו בחי' זה. 126. היינו ר"א דפ"ב מ"ד. ודוקא אליבא דר' חנינא בפסחים (מ"ח ב') אבל לריב"ל (שם) דסבר דל"א בעינן צירוף סל עם נשיכה לא אהני מדי. ועיי' היטב במ"ה רבינו לפ"ד מ"ב ובביאורים שם הערות 9, 41, 142. ועיי' מש"כ החלת לחם (ס"י ג' סק"ז) בביאור דברי רבינו הללו. 127. וכ"כ רבינו עוד במ"י: ובשאלן לו פרנסה מל' העיסה נאסרת. וכענין בפיה"מ להר"מ כאן ויותר מפורש בחיבורו (פ"ו הי"א): נעשית זו כולה טבל וכו', וכ"כ הריב"ז והרא"ש כאן ובפסקי חלה (ס"ט) והטורש"י (ש"כ"א). ובמעשר שנעשית כולה טבל האריך החלת לחם (ס"י ג' סק"ד). אבל המאירי פי' ז"ל: מוציא מעיסה זו וכו' אחד מכ"ד כנגד חלה, כדי שיהא בשיעור נטילתה אחד מכ"ד כנגד השאור גם כן, וכ"כ התשב"ץ בפ"ה (במהדורתנו אות כ"ג). וצ"ל לרבינו ודעמינה ל"ל טעמא דנעשית כולה טבל, ועיי' ביאורים כאן. 128. מש"כ דזיתי ניקוף, כענבי עוללות, היינו דשניהם נשאים לעניים כמ"ש המאירי. ואפשר דשויין לענין פטור מעשר כדלהלן. 129. עה"ג בדפו"ו הוסיפו תיבות "אם כלה" מקרא דישעיה (שם), אבל בכת"י ובדפו"ר ליתא, ע"כ לא הכנסנום בפנים. 130. ענבי עוללות פטורין מן המעשר דמתני' הו' כדכ' (ויקרא י"ט) "וכרמך לא תעולל" [ועיי' פאה (פ"ז מ"ד)], אבל זיתי ניקוף דקתייבא הכא דפטורין ממעשר [והכא הוא מקור הך דינא, עיי' בפ"ה רבינו לפאה (פ"ח מ"ג)] צ"ב מלך ומה טעם פטורין. ובביאורים הארכנו והבאנו כמה ש' בה, ברמב"ם (פ"ו מגולה הי"ג) נראה דהוא מטעם שכתב, ובערוך (ערך נקף, ה') מבואר דהוא פטור חדש הנלמד מקרא ד"לא תפאר אחרריך", וזהו דעת הגר"א (בשנו"א פאה פ"ז מ"ב) לפ"מ שפי' הפאה"ש (פ"ד ל"ה), והרש"ס (בפי' למשנתנו) והפאה"ש (שם) ס"ל דפאה ניהו. והג"ר יצחק פרענקל בשנו"א (שם) פי' להגר"א דפטורין מעין פטורא דעוללות הוא, וכענין נראה די"ל

[מ] שנולד להן ספק טומאה עד שלא נגמרה מלאכתן יעשו [בטהרה], [ג] משנגמרה מלאכתן — יעשו [בטומאה] ותרומתן תלויה. באיזה ספק אמרו? בדבר הספק לתרומה: יב? גר שנתגייר והיתה לו עיסה נעשה — עד שלא קרמו פניה חייבת, משקרמו פניה פטורה — דברי ר"ע: ר' יוחנן בן נורי אומר: עד שלא תתגלגל בחטים ותטמטם בשעורים חייבת, גלגלה בחטים וטמטמאה בשעורים פטורה. אחרים אמרו משם ר' יהודה [ל] בן בתירה [ז] משתעשה מקרצות:

פרק ב א * העושה עיסה מן החטים [ז] ומן האורז — רשב"ג אומר: אין חייבת בחלה עד שיהא [ז] בדגן כשיעור [ז] ואין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח עד שיהא [בה] כשיעור: ב [א] הנוטל שאור מעיסה שלא הורמה חלתה [ז] ונותן לתוך עיסה שהורמה חלתה — ה"ז מביא קמח ממקום [ז] אחר [ז] ומצרפו לחמשת רבעים ב

הגהות הגר"א

חלופי גרסאות

[ג] נ"ע: ומשנגמרה. [ל] נ"י: ליחל למיטת: בן בתירה. [ז] בטומאה. [ח] בטהרה. פרק ב א קמח ומפריש עליו. פרק ב א [ז] נ"ע: או מן. [ז] כנפק משנה פ"ז ה"א מהלכות בכורים גרס הכל: בה. [ג] בכ"ע: מכאן עד כשיעור ליחל. [ד] נ"ע: ונתן. [ה] נ"ע: ומצרפין.

חדושים

באורים

זו להלכה. ויש רק להכריע מהכא שעיסת השותפים אע"פ שדעתם לחלקה אחר אפייתה נמי חייבת בחלה ולא כמו שהוכיח בב"י סי' שכ"ו מדברי הסמ"ג. ואולי יש לומר דבכהאי גוונא כולי עלמא מודים כיון שמתחלת הלישה עומדת היא העיסה להתחלק לאחר אפייתה לפרורים פחותים מכזית, רואים אנו אותה כאלו היא פרורה מעיקרה, ולא ה"י עלי' דין פת מעולם, ולא דמי לפרורים פחותים מכזית שבאו מפת גדולה.

אף שטהור לחולין כגון נשען הזז ואינו יודע אם נגע בטהור, דטהור לחולין טמא לחלה וכל שכן ספק דשני שצלין דאחד טמא וא' טהור דפשיטא דטמא אף לחולין: שלא נגמרה מלאכתן. למרומה ולמעשר כגון קודם מירוח: יעשו בטהרה. ז"ל "בטומאה" דסד"א דדוקא בחלה עד שלא גלגלה תעשה בטומאה משום דכל זמן שהוא קמח אין ראוי לחול עליו אם חלה כלל, אבל לגבי תרומה ומעשר דאם קרא לה אם קודם גמר מלאכה הוה תרומה מידי דהוה אמעשר שהקדימו בשצלים והוה אמינא דאסור לטמאותם אפילו קודם גמר מלאכתם, קמ"ל דאין להחשיבם טבול לתרומה קודם מירוח: בדבר

הספק לתרומה. אף לחולין טהור: יב עד שלא קרמו פניה חייבת. רבי עקיבא לטעמיה דאפייתה היא גמר מלאכה לחלה: תתגלגל בחטים. פירוש עד שתעברך הקמח נמים: ותטמטם בשעורים. פ"י שידנקו חלקם קצתם נקצתם עד שיהיה גוף אחד (רמב"ם בפירושו למשנה ראש פרק שלישי) דרך עיסת השעורים מתפרדת ואינה מתערבת יפה כעיסה של חטים עד שיטמטמה ידיו ותעשה כולה גוף אחד: מקרצות. חלות (ועיין בערוך ערך קרץ) ואמרינן בירושלמי דטעמא דר' יהודה בן נחירא משום דכחיז (במדבר ט"ו) "כתרומת גרן בן תרומה אותה" מה תרומת גרן ניטלת מן הגמור אף זו ניטלת מן הגמור, ולא הוקשה לתרומת הגרן אלא למלאכת העירוס (מלשון הכתוב "עריסותיכם") בלנד, כלומר אחר גמר מלאכתה הצריכה לה כל זמן שהיא עודנה עיסה והיינו משתעשה חלות:

פרק ב א * העושה עיסה מן החטים ומן האורז. בתערוכותיהם ס"ל לת"ק דהחטים גוררים טעם האורז ונמשך להחטים, לכן חייב בחלה ומצטרפים שניהם לשיעור, ועל זה פליג רשב"ג דבעינן כשיעור דגן (ירושלמי פ"ג): ב לתוך עיסה שהורמה חלתה. ומיירי שאין לו אותה עיסה שנטל ממנה השאור או עיסה אחרת החייבת בחלה, שאם היתה לו היה מפרש מהן על השאור שנמן לתוך העיסה שהורמה חלתה ולא הוה כמפרש מן החיוב על הפטור, שאין השאור בטל דטעם כעיקר דאורייתא (הר"ם נ"ח פ"ג): ומצרפו לחמשת רבעים. מביא קמח כשיעור

מצפה שמואל ק ע"י ירושלמי פ"ג ו. וקדושין פ"א ס"ח: א ירושלמי ה"ג ת. ופ"א ג:

מראה יחזקאל [מ] בתוספות נדה דף ו' ע"ב: [ג] ובתוספות עבודה זרה דף נ"ו ע"א דה"ה שמואל לגרס טומאה וכו', הובאה בערוך ערך קרץ: פרק ב [א] הביאה הר"ם פ"ג מ"ח במלכותין ובאור זרוע הלכות חלה: [ב] ע"י בנאורי הגר"א סימן שכ"ד ס"ק ט"ו:

[לחייב עליו] לפי חשבון: ג (קב מכאן וקב מכאן וקב חדש באמצע, קב מכאן וקב מכאן וקב שעורים באמצע, הרי אלו מצטרפין. הוסיפו עליהן: קב מכאן [וקב מכאן] וקב של אשה אחרת (ב) באמצע, (ס) וקב מכאן וקב מכאן וקב דבר שנטלה חלתו באמצע — הרי אלו (ט) מצטרפין; קב מכאן וקב מכאן וקב הנכרי באמצע, קב מכאן וקב מכאן וקב אורז באמצע, (י) קב מכאן וקב מכאן וקב (מרוכה) באמצע — אין מצטרפין. (יז) קב חטין וקב שעורין וקב כוסמין — הרי אלו מצטרפין. כשהוא תורם תורם מכל אחד ואחד, שאין תורמין ממין על שאינו מינו. יחצי קב חטים וחצי קב שעורים וחצי קב כוסמין נוטל מן הכוסמין ג. אמר [ראב"י]: י הנוטל חלה מן הקב למה הוא דומה? ה לתורם תבואה שלא הביאה שליש שאין תרומתו תרומה (יא) חזרו לומר: לא כך ולא כך, שהרי הקב הזה י

חלופי גרסאות

הגהות הגר"א

- (ו) נבי"ע מתחיל כאן: קב מכאן וקב מכאן וקב שעורין באמצע הרי אלו מצטרפין, וא"כ גריס הן נב"ד "חדש" ושזנ נב"ד "שעורין". (ז) מינה זו לימא נבי"ע. (ח) נבי"ע: קב מכאן וקב מכאן וקב תרומה באמצע הרי אלו מצטרפין. (ט) ראה להלן אות י. (י) נבי"ע: אין מצטרפין הוסיפו עליהן קב מיכן וקב מיכן מדומע באמצע קב מיכן וקב מיכן שניטלה חלתו באמצע אין מצטרפין. (יא) נבי"ע ונא"ה: ג. וחכמים אומרים לתורם פירות שלא נגמרה מלאכתן שאין תרומתן תרומה.

באורים

— אין תורמין מן הכוסמין עליהם: שאין תורמין ממין על שאינו מינו. לפי שהכוסמין מצטרפים עם החטים ומצטרפים עם השעורים ודי להכוסמין להתחייב בחלה לצירוף אחד מהם, לפיכך אם היה תורם מן הכוסמין על השעורים הוה כחורם מן החטים על השעורים, דכיון דלצירוף החטים מחייב הכוסמין, נגדרים הכוסמין אחר החטים ונקראים על שמם. וכן נמי אם היה תורם מן הכוסמין על החטים הוה כחורם מן השעורים על החטים מהאי טעמא. וכן נמי מהאי טעמא גופיה אם היה תורם מן החטים על הכוסמין או מן השעורים על הכוסמין הוה כחורם מן החטים על השעורים או מן השעורים על החטים, לפיכך צריך להפריש מכל מין ומין בפני עצמו: נוטל מן הכוסמין. כיון דליכא אלא חצי קב בכל אחד אין כאן שיעור עד שיצטרפו שלשם ונמצא דכוסמין שניהם מצטרפים עמהם חייבים, וחטים ושעורים שאין מצטרפין זה עם זה פטורים, לכן נוטל מן הכוסמין עליהם (ר"ש ריש מס' כלאים): אמר ראב"י. קאי אפלוגתא ר"ע וחכמים במשנה ד' פ"ד נוטל חלה מן הקב שאין זו שיעור חלה: למה הוא דומה. לחכמים דס"ל שאינה חלה אע"פ שהשלים על העיסה אחר הפרשתו כשיעור חלה: שאין תרומתו תרומה. ור"ע דס"ל דהוה חלה דכיון שנשלים השיעור הוה חלה למפרע — מדמי הנוטל חלה מן הקב לתורם מפירות שלא נגמרה מלאכתם דבדיעבד תרומתו תרומה: לא כך ולא כך. אינו דומה לא לפירות שלא נגמרה מלאכתם ולא לתבואה שלא הביאה שליש ולא בטעמים אלו פליגי ר"ע וחכמים: שהרי הקב הזה אינו חייב

כשיעור שאם יצרפנו לשאור זה שחייב בחלה יהיה זו חמשת רביעיות שהוא שיעור עיסה החייבת בחלה, ואם חלמך היך נצטרף הלא העיסה שהורמה חלתה מפסקת? הא אמרין לקמן בהלכה ג' נתן מדבר שהורמה חלתו באמצע מצטרפת, ולמאן דאמר הסל מצטרף יכול לצרפם ע"י סל (הר"ש): לחייב עליו לפי חשבון. פי' מפריש מן העיסה פלג מן הקמח שהביא לפי חשבון הקמח והשאור שנצטרפו יחד: ג קב מכאן וקב מכאן. קב מתבואה ישנה מלד זה וקב מתבואה ישנה מלד זה: וקב חדש באמצע. קב של תבואה חדשה באמצע, ואע"פ שאין קב של תבואה חדשה עם הקב של ישנה מצטרפים, מ"מ שני הקבין של תבואה שהם משני הדדים מצטרפים: קב מכאן. קב חטים מכאן וקב חטים מכאן: וקב שעורים באמצע. ושעורים אינם מצטרפים עם החטים: הרי אלו מצטרפין. החטים שמן הדדים לחיוב חלה: הוסיפו עליהן. על אלה הדברים שאינם מפסיקים לצירוף כגון חדש ושעורים הוסיפו עליהם עוד דברים שאינם מפסיקים לצירוף: וקב מרובה באמצע. צ"ל כגריסת הגר"א "וקב תרומה באמצע": אין מצטרפין. כיון דכל חלה של עכ"ס של אורז ושל תרומה לימניהו דין חלה לכן מפסיקים: וקב כוסמין. באמצע: הרי אלו מצטרפין. להחייב כולם בחלה כאילו היה בכל אחד שיעור חלה, דאע"ג דחטים ושעורים אין מצטרפים, הכוסמין שנאמצע מצטרף עם שניהם וא"כ החטים חייבים בלא השעורים והשעורים חייבים בלא החטים: תורם מכל אחד ואחד. דאע"פ שהכוסמין מחייבים את החטים והשעורים

מצפה שמואל ב ג ד ירושלמי פ"ד ט: ה ירושלמי תרומות פ"א ורפ"ט:

מראה יחזקאל [ג] הוצאה בתוספות נמנחות ע' ע"ב ד"ה תנא כוסמין מין חטים וברא"ש הל' חלה ובר"ש בראש מס' ערלה ועיין מה שכתב בס:

הלכות קטנות לרא"ש (מנחות) הלכות חלה

סימן ט מתני' הנוטל שאור מן העיסה שלא הורמה חלתה ונותן לתוך עיסה שהורמה חלתה אם יש לו פרנסה ממקום אחר יוציא לפי חשבון. ואם לאו מוציא חלה אחת על הכל:

גמ' פ' לפי חשבון אם נטל קב מעיסה חייבת ונותן לתוך עיסה פטורה אם יש לו פרנסה ממקום אחר כגון שיש לו עיסה חייבת מפריש עליה אחד כ"ד בקב ואין זה כמפריש מן החיוב על הפטור שאין השאור בטל בעיסה ובתוס' קתני שמביא קמח ולש עיסה להשלים עם השאור לה' רבעים ומצטרף עם השאור. כדתנן במתני' דדבר שהורמה חלתה אין מפסיק. ואם לאו שאין לו עיסה חייבת חלה ולא קמחמו מוציא חלה א' מ"ד על כל העיסה וטבל אוסר בכל שהוא במינו ונעשית כולה טבולה לחלה:

מתני' מחמט הנוטל שאור מעיסת חטין ונותן לתוך עיסת האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה. ואם לאו פטורה. א"כ למה אמרו הטבל אוסר בכל שהוא. במינו (ג) ושלא במינו בנותן טעם:

רמב"ם הלכות ביכורים פרק ז

הלכה יא

הנוטל שאור מעיסה שלא הורמה חלתה ונתנו לתוך עיסה שהורמה חלתה ה"ז מביא עיסה שנייה שיהיה בה עם שאור זה שיעור עיסה שחייבת בחלה ונותנה בתוך העיסה שהורמה חלתה, ומפריש מן העיסה השנייה שיעור חלה עליה ועל השאור כדי שיטול מן המוקף, ואם אין לו עיסה שנייה נעשית זו כולה טבל ומפריש חלה על הכל שהטבל במינו אוסר בכל שהוא.

הלכות קטנות לרא"ש (מנחות) הלכות חלה

סימן י

ו מתני' עובד כוכבים שנתן לישראל לעשות לו עיסה לט פטורה מן החלה. נתנה לו במתנה עד שלא גלגלה חייבת משגלגלה פטורה:

גמ' פירוש פטורה מן החלה דכיון שהעיסה של עובד כוכבים אין גלגול של ישראל מחייבתה וכן עיסת ישראל אין גלגול של עובד כוכבים פוטרתה. העושה עיסה עם עובד כוכבים אם אין בשל ישראל כשיעור פטורה מן החלה. מ והא דפטרינן בפ' ראשית הגז (דף קלה ב) (ס) שותפות של עובד כוכבים מן החלה היינו כשאין בחלקו של ישראל כשיעור. בירוש' פריך מה בינה (ע) לעיסת ארנונה אילו עיסת ארנונה שמא אין חייבת. ומשני תמן ברשות ישראל היאמא שמא ימלך עובד כוכבים ולא יטלנה (פ) ברם הכא בדעתו היא תלויה. א"ר בון בר חייא בעאי קומי ר' זירא אפי' יש בשל ישראל כשיעור יעשה קב מכאן וקב מכאן וקב עובד כוכבים באמצע. א"ל רבי זעירא (צ) ואינו מעורב ע"י עובד כוכבים אתמהא. ויראה דא"א להפריש מיני' וביה (דיש בשיעור) [דבשיעור] חלה שיפריש א"א שלא יהא בו מעיסת עובד כוכבים ונמצא שמפריש מן הפטור על החיוב. אלא לש כשיעור חלה ומניח אצל העיסה ומפרישה לחלה. ומיהו נראה דיכול להפריש מיני' וביה (ק) דיש בילה בדבר לח לכ"ע. ובשיעור חלה שיפריש א"א שלא יהא בו משל ישראל וחלה אין לה שיעור מה"ת:

שו"ת הרא"ש כלל ב סימן ג

שכתבת שאותן שמחמיצין בשאור של כותים כדמפרשי חלה נוטלין יותר מכדי השאור של כותי שלא יפרישו מהפטור על החיוב. אינן צריכין לזה אלא ילישו מעט קמח וישימו אותה עיסה קטנה על העיסה הגדולה ואחר כך יפרישו אותו מעט קמח שלש חלה על העיסה הגדולה. כההיא דתנן בפרק ג' דמסכת חלה הנוטל שאור מן העיסה שלא הורמה חלתה ונותן לתוך עיסה שהורמה חלתה אם יש לו פרנסה ממקום אחר יוציא לפי חשבון. פרנסה היינו עיסה אחרת שיוכל לפרנסה לעשות צרכי עיסה זו ממנה ומאותה עיסה יתקן שאור של עיסה זו. ולא אמרינן דהוי מפריש מן החיוב על הפטור שהשאור הוא מעט ומתבטל בעיסה הפטורה וחזר כולו להיות פטור, משום דשאור לטעמא עביד ולא בטיל ונשאר בחיובו. כל שכן הכא שהעיסה שלימה של חיוב דלא בטלה בשאור של פטור, אף על גב דלטעמא עביד מ"מ העיסה היא עיקר לגבי שאור. וחלה שניה יפריש מן העיסה הגדולה.

חלה לעשות העיסה אחת כדפרישית. אבל לפי מאי דלא מחלקים בין מקפיד לשאינו מקפיד סברא היא לומר אדרבה לענין לפטור אחת מחבירתה דקולא היא, אמרינן דלא מהני צירוף סל, אבל היכא דאין בכל אחת שיעור חלה והוי מן הדין שתיהן פטורות [לא] אמרינן לפוטרה, דמהני צירוף סל כדי לחייבם בחלה. ומהשתא בגיד דודאי מקפיד על תערוכתו הוא דאין הכרום מספיק בחזותא וטעמא לשתי העיסות, ורוב הדיעות¹⁸ סברי דיש לחלק וכדבר המקפיד אפי' אשה אחת לא מהני אפי' נשיכה כדברירנא לעיל, אין לצרפן אפילו לחומרא ואפילו בנשיכה כדי לחייבם דהוי ברכה לבטלה. ונשיכה שאמרו כתב בפירוש משניות דהיינו שמדבק כ"כ כשיפרדו יתלשו אחת מחבירתה מעט. ונפקא מינה אם בא לפטור אחת מחבירתה, דכתבו התוס' פ"ק דנידה דשמא בעי נשיכה לא סגי בנגיעה. אמנם אם נילווה כבר כל העיסה שיעור חלה ביחד ואח"כ נתחלק או נאפת ושכחו כבר ליטול ממנה חלה, כה"ג ודאי מהני צירוף סל לכ"ע בחלת חוץ לארץ הכי איתא בתוס' פ"ק דנידה¹⁹, הנראה לע"ד כתבתי.

לעיל דלא מהני נשיכה בדבר המקפיד על תערוכתו איירי שאין בכל אחת שיעור חלה ובאין לצרפם כדי לחייבם בחלה, כה"ג לא מהני נשיכה, דהואיל ומקפיד על תערוכתו אין לנו בדינו לעשות ולהחשיבה כעיסה אחת לחייבו בחלה¹⁴. אך תימא לפי סברא זו דהתוס' פ"ק דנידה¹⁵ ורא"ם במרדכי פ' אלו עוברין¹⁶ ורבינו שמשון בפ' משניות¹⁷ לשינויא קמא דיליה, מיישבין ההיא דרבי אליעזר בפ' אלו עוברין אההיא דפ' כשם ממש איפכא מסברא זו, וקאמרי דר"א דסבר דצירוף סל לא מהני, היינו דווקא היכא דבא לפטור אחת מחבירתה ובתרווייהו שיעור חלה, אבל כל היכא דאין בכל אחת שיעור חלה מהני צירוף סל לחייבו בחלה. ונהי נמי דאינהו לא מחלקין בין מקפיד על תערוכתו בין אינו מקפיד, מ"מ דוחק לומר דסברא הפוכה.

ונראה דאין סברא הפוכה, אלא הא ודאי סברי דאין סברא לחלק בין מקפיד לאינו מקפיד, אבל מודו דאם יש לחלק אז ודאי הסברא היא דקיל טפי צירוף הכלי, לענין שיחשב מן המוקף מלצרפו לחיוב

סימן קצ

והרא"ש כתב בתשובה⁶ שיעשה עיסה קטנה וישים אותה על העיסה גדולה ויפרוש מן העיסה הקטנה שהיא ודאי של חיוב, אע"ג דשאור לטעמיה עבידא לא בטילה העיסה לגבי השאור ע"כ. ואע"ג דאשירי כתב לעיל דיכול להפריש מיניה וביה, נראה די"ל דבשאור מודה הרא"ש⁷ דאין בילה, וההיא דכתב בספרו בהלכות חלה לא איירי בשאור, אך בסמ"ק כתב בהדיא שאור דיש בילה. מ"מ נראה דודאי דיש להתמיר ולעשות באחד מן הדרכים דלעיל⁸.

אמנם לא ידענא כלל היאך לתקן מכאן והלאה שלא יצטרך לעולם לעשות תקנות הללו, שהרי רגילין הנשים ליקח מעט בצק מן העיסה הגדולה ומשהין אותו בצק לשאור להחמיץ בו עיסה אחרת, ונוטלת אותו בצק מן העיסה קודם הפרשת חלה, כדי שיהא אותו

שאלה: לאחר הפסח שרגילים ללוש בשאור של נכרים, היאך נוטל החלה שלא יפרישו מן הפטור.

תשובה: יראה דלהך עיסה שנילושה בשאור של נכרים הרבה תקנות יש בדבר והמה מפורשים בדברי רבותינו המחברים, אשירי מסיק בהלכות חלה¹ דיכול להפריש מיניה ולא חיישינן דילמא איתרמי (לידי דשל) [לידיה של] נכרים וקמפריש מן הפטור על החיוב, דקי"ל יש בילה בדבר לח, וכ"כ בסמ"ק² דחומרא יתירה היא הא דנוהגים להפריש ממקום אחר. אמנם במרדכי בהלכות א"י וחלה³ כתב בשם מהר"ם⁴ דאין להפריש כה"ג מיניה וביה משום דקי"ל דאין בילה אלא ביינן ושמן בלבד ומצריך להפריש חלה גדולה יותר ממה שהיתה עיסה של נכרי שנחערבה. והשתא ממ"נ יש באותה חלה מעיסה של ישראל, וכן כתב בדרשות הר"ח א"ז⁵.

14. רמ"א (סי' שכ"ו ס"א), ועי' ט"ז (סק"א) דמ"מ נשיכה ודאי צריך והרמ"א שלא הזכיר נשיכה היינו משום שסמך ע"ד המחבר דלעיל מיני, והשיג על הלבוש שלא הצריך נשיכה, ובנקודה"כ השיג ע"ד דודאי ד' הלבוש צדק, וביאר דהשתא דמחלק רבינו בין יש שיעור לאין שיעור היינו משום דמחלק בין מוקף לצירוף [ועי' הער' 7] וע"ש באורך בביאור כל דברי רבינו, [ועי' היטב גר"א סי' שכ"ה סק"ח] ועי' גר"א שם (סק"ה) [ועי' ראבי"ה ח"א סי' קצ"ח]. ועי' לקט יושר (ח"ב עמ' 75). 15. שם. 16. שם. 17. שם. 18. עי' נקודה"כ שם שחמה עמש"כ רבינו רוב הדיעות והרי בזה כו"ע מודו דהא לענין צירוף לכו"ע יש חילוק בין מקפיד ללא מקפיד ולא פליגי אלא לענין מוקף, ע"ש. 19. שם.

סי' קצ: 1. סי' ו'. 2. סי' רמ"ו. [ועי' מש"כ לעיל סי' ק"צ הער' 2 ע"ה]. 3. דפו"י עמ' 35, וע"ע במרדכי השלם הלכ' א"י וחלה (במוריה שנה ט"ו גליון יא"ב עמ' כ') וע"ע בהלכ' חלה לר"י מדורא (בצפונות שנה א' גליון ב') [וע"ע פסחים סי' תרי"א]. 4. מהר"ם ב"ב ד"פ סי' תכ"ג וד"ק סי' מ'. 5. לנגא עמ' 133 [לא מדויק יותר ל"מ]. ועי' תשו' מהר"ח או"ז (סי' קצ"ג וסי' רי"ח) ועי' לקט יושר (ח"ב עמ' 75). 6. כלל בי' סי' ב'. 7. אף למסקנא קאי הכי דהרא"ש מודה בשאור דאין בילה, עי' ש"ך (סי' שכ"ד סק"ח). 8. א"ז מסקנא דמילתא, ולחינם תמה ט"ז (סי' שכ"ד סק"ג) ע"ד רמ"א והוא עצמו אכ"ח הרגיש בזה.

שנעשה מבצע זה יתערב ג"כ בעיסה האחרת, וכשבא להפריש חלה מאותו עיסה איכא למיחש ג"כ דילמא איתרמי אותו בצק שניטל כבר מעיסה ראשונה והיא של פטור. אפס י"ל דכולי האי לא חיישינן דתתרמי תרי זימנין ממש אותה של נכרי¹¹, הנראה לעניות דעתי כתבתי.

בצק מן החיוב ולא מן הפטור⁹, שאם היו נוטלין לאחר הפרשה היתה כל העיסה פטורה, ונמצא שאור זה ג"כ של פטור, והיו כמו שאור של נכרים דצריך תקנה¹⁰. והשתא בנ"ד אף אם יטלו קודם הפרשה איכא למיחש דילמא איתרמי לידיה אותו שאור של נכרים שנתערבו ולא ניטלה ממנו והיא של פטור, וכשתחמיץ משאור זה

דיני חדש

סימן קצא

כהאי גוונא הוה עד סמוך לימי פסח, דבעי שיזרעו כדי שישירש קודם יום הנף היינו ג' ימים, כדמוכח בהדיא פ' מקום שנהגו (פסחים נה, א) גבי הא דתניא המנכש בשלשה עשר וכו'⁸, וגם אם הוא כה"ג שבכל הסביבות שמשם מביאים תבואה הוי השלג והקרח כמו במדינה זו, וכמו שהמדינה רוב שתייתם שכו, שאז קשה להפרישם, בכה"ג אין להורות לאיסור דמוטב יהיו שוגגין וכו'⁹, כי לא ישמעו כלל הואיל ורוב השתייה אינם עושים אלא משעורים וכיוצא בהם שנזרעו סמוך ליום הנף. אבל אם רוב שתיית המדינה יין ואינם צריכין לשעורים ולשבולת שועל רק לפעמים למאכל, ובשאר תבואה שאינה מה' המינים אין חדש נוהגים בו, ולכך לית דוחק דציבורא במידי להפרישם מאיסור חדש היכא דליכא אלא חדא ספיקא¹⁰ שמא של אשתקד שמא של שנה זו, מצוה למחות בהמון העם ולהורות להם לאיסור. דספק ספיקא¹¹ אין כאן דנימא ספק של אשתקד ואת"ל של שנה זו שמא תבואה זו מן המיעוט שנזרעו קודם יום הנף, ומופלג מיום הנף¹² דכיון דמיעוטא הוא לא עבדינן מיניה ספק ספיקא, דמיעוטא לגבי רובא כמאן דליתא, כדאיתא בהדיא בתוס' בשמעתא דפתח פתוח פ"ק דכתובות¹³. הנראה לע"ד כתבתי.

שאלה: יש שנים נמצאו בזמנינו שהשלג והקרח שוהה על פני הארץ סמוך לימי פסח ואי אפשר אפי' למיעוטיה דעובדי אדמה לזרוע השעורים ושבולת שועל קודם יום הנף העומר, יש לחוש באותה שנה שלא לאכול אותם זרעים ושלא לשחות השכר שעושין מהן משום איסור חדש או לאו.

תשובה: יראה דבכה"ג כל ירא שמים יחוש לעצמו, אבל למחות בהמון העם לאו שפיר דמי¹, וכן מצאתי שהעתיק אחד מהגדולים² מתשובת הרא"ש³ וז"ל: מה ששותין שכר סמכין ארובה שנזרעו קודם לעומר, ועוד דאיכא שעורים של אשתקד, ושנה זו נתתי על לבי כי מיעוטא דמיעוטא לא יכלו לזרוע קודם לעומר ולא אסרתי דמוטב שיהו שוגגים ואל יהו מזיידים, וכן ראיתי בכה"ג רבים נוהגים איסור אבל לא הורו הלכה למעשה ע"כ. ואע"ג דאשירי⁴ מפרש וכן רב אלפס⁵ וסמ"ג⁶ פסקו, דחדש דאורייתא בזמן הזה, ואפ"ה כתב אשירי דאין להורות לאיסור, ובא"ז הגדול⁷ ראיתי דכתב דמדרבנן היא, אכן נדחק מאד ליישב לפי שהעולם אין נוהרין בדבר.

ונראה דהיכא דאיתרמי שנה כה"ג שהשלג והקרח

9. וכ"כ במרדכי פסחים (סי' תקצ"ט) ובתשו' בנימין זאב (סי' ש"כ) ועי' כנה"ג (י"ד סי' שכ"ד). 10. עי' היטב כנה"ג שם וא"כ יש למחות וכו'. 11. היינו מסקנא דמילתא. רמ"א (שם סי"א) וכנה"ג שם וש"ך (סקכ"ב) וט"ז (סקי"ג) ועי' תשב"ץ (סי' שצ"א) [ועי' תשו' באר יצחק אור"ח סי' י"ב].

סי' קצא: 1. רמ"א (סי' רצ"ג ס"ג). 2. טור י"ד סי' רצ"ג. 3. כלל כ' סי' א'. ועי' לקט"י (ח"א עמ' 96). 4. הלכ' כלאים סי' א'. 5. קדושין רמז תרט"ו (טו, א מדפה"ר). 6. לארין קמ"ב. 7. ח"א סי' שכ"ח. 8. עי' ש"ך (סק"ב) ובנקודה"כ דחה ראיות רבינו והניח צ"ע. 9. עי' ט"ז (סק"א) דל"ש הכא מוטב שיהיו שוגגין ואין די בכך להציל מאיסור חדש, וע"כ כתב טעם אחר, ע"ש. ובנקודה"כ דחה דבריו, ועי' בהג' בית לחם יהודה שם, [ועש"ך סק"ז ודו"ק]. 10. עי' ש"ך (סק"ו) ומש"כ בשם הלח"מ סוף מס' תרומות. 11. משמע דאילוילי פירכתי הו"ל ס"ס, ועי' טור בשם הרא"ש וכמוצ'ל מאש (סי' ג') הביאו בהג' רע"א שם הק' דהא הו"ל ס"ס משם אחד ול"ח ס"ס כמש"כ התוס' כתובות (ט, א ד"ה אי) וק"י זו כבר הק' מהריט"א בכורות (פ"ב אות י"ז) עמש"כ בספרי שע"ש (ביה"ס שי"א) ויישבתי היטב עפ"י רבינו עצמו, עש"ב. 12. לכאורה מוכח דס"ל דלא בעינן ס"ס המתהפך דהא הכא אינו מתהפך, עי' גט פשוט (סי' קכ"ט ס"ק ק"ג) ועי' (סי' קס"ו הער' 10), ושור"ן כן בפר"ח (כללי ס"ס סוסקמ"ז) על דברת השור"ע, ע"ש. 13. ט, א ד"ה ואב"א.

בחלה וכו' פירוש שעירב קמח מיטין וקמח אורז ועשה מהן עיסה וצפרק כל הזמנים (דף ע"ג). קאמר דאפילו רובה אורז אוליין נמר טעמא וכיון דיש זה טעם דגן חייבת בחלה מדאורייתא מיהו הראב"ד בהשגות על פי הירושלמי משמע ליה שיהא זה דגן כשיעור חלה מיהו לא צעיק רוב דגן חלה אפילו רובה אורז ורבינו נמשך אחר דברי הרמב"ם דכתב סתם משמע אפילו לית ביה דגן כשיעור חלה נמי אוליין נמר טעמא: **כתב דם יוסף** בשם הראב"ד דלא אמרו במשנתנו חלה נאורז ומיטין לפי שהאורז נגרר

אחר המיטין אבל שאר המינים אין נגררים אחר המינים ע"כ אבל רבינו מפרש דלא דוקא מיטין חלה הוא הדין שאר מינים שהם דגן וזו והרמב"ם (נצורים פ"ו ה"א) כתב מיטין ואורז כלשון משנתנו: **יד** נתן שאור מעיסת חטים לתוך עיסת אורז וכו'. משנה סוף פרק ג' דחלה ואף על גב דכבר מן האי דינא נעושה עיסה מן קמח המינים ומן קמח האורז וכו' וכדכתב רבינו בסמוך חור ושנה דין זה צנמן עיסת שאור לאורזי דאפילו נעיסתם שאור של מיטין שלא הורמה חלה דהו טבל ומן הסם (פ"ג מ"י) דהטבל אסור תערובתו בכל שהוא הני מילי צמינו אבל שלא צמינו כי האי עיסתם שאור של מיטין דנתערבה נעיסת אורז אינה אסורה חלה צנמן טעם אבל אם אין זו טעם דגן פטורה והיינו טעמא דהא דטבל אסור בכל שהוא משום דכשם שהיתרו בכל שהוא דמיטה אסת פוטרת את הכרי כך הוא אסורו (ע"ז ע"ג): והאי טעמא לא שייך חלה צנמן צמינו והכי משמע מלשון הרמב"ם צפרק ו' (ה"א) שכתב המערב קמח מיטין וקמח אורז ועשה מהן עיסה אם יש זה טעם דגן חייבת בחלה ואם לאו פטורה אפילו היה השאור מיטין למוך עיסת אורז אם יש זה טעם דגן וכו' אלמא דמפרש מתניין דעיסת שאור דאסת להורות רשומא דאף על פי דנתערב עיסת שאור של טבל למוך עיסת אורז אינו אסור בכל שהוא וכדפירשתי וק"ל: **ובתב הראב"ד** בהשגות על

הך דשאור והוא שיהיה השאור מעיסת חטים עכ"ל ואח"כ לטעמיה שסובר גבי עירב קמח מיטין וקמח אורז דאינה חייבת עד שיהא דגן כשיעור חלה וסתם שאור אין זו כשיעור ולפיכך הותרך להעמיד משנתנו דשאור דמחייב בזה טעם דגן כשנא מעיסת חטים אבל רבינו דלא כתב כן אולא לטעמיה דלגבי עירב קמח מיטין וקמח אורז לא נריך כשיעור דגן והכי נמי גבי שאור אפילו אינה חלה מעיסת חטים נמי חייבת בחלה כשיש זה טעם דגן וכבר האריך בזה יוסף לפרש למה פסקו הרמב"ם ורבינו בסתם דמשמע דלא צעיק כשיעור חלה מן הדגן וצירושלמי פסק דנעיק כשיעור עיין שם: **יד** נתן שאור מעיסת חטים הורמה חלתה וכו'. משנה סוף

זה אלס יד מוצנו בפסח וכמו שכתב הרב המגיד צפרק ו' מהלכות פסח (ה"ה) שהוא דעת הרמב"ם והרמב"ן (ה"ל פלה ג') ו"ל סב: **יא** נתן שאור מעיסת חטים הורמה חלתה לתוך עיסת שהורמה חלתה וכו'. גם זה משנה שם (מ"ט) הטעם שאור מעיסת חלה הורמה חלה ונתן למוך עיסת שהורמה חלה אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא לפי חשטון ואם לאו מוציא חלה אסת

פרישה

גב דאין דגן שיעור חלה. רבינו עובדיה (פלה פ"ג מ"י). אבל רבינו י"ל שסובר כהרשב"א דאמר שריך שיהא דגן למד שיעור חלה אם לא שנאמר הואיל שסתם דבריו מיידי כל ענין: (טו) אם יש בה שפע דגן חייבת בחלה. ונריך ליתן אחד מכ"ד מכל העיסה כיון שיש דגן בכל העיסה וטעם כעיקר דאורייתא וכלאילו כולו מין דגן וכדאמרין בסמוך בשאור אם מפרש מיהו וזה דנריך להפריש אחד מכ"ד בכל העיסה: (טז) נתן שאור מעיסת חטים הורמה וכו'. נראה דוקא שאור אבל עיסה כל זמן שאין לה שיעור חלה אינה טובלת וק"ל סא. מורי ורבי (נצאורו למור):

הגהות והערות

נחן שיפית הטור מודגשת יותר באורח ריש סימן תג שכתב שם יואם עירב אורז עם אחר מאלו המינים ועשה מהן עיסה אם יש בה טעם דגן יוצאים בה חייבת בחלה אע"פ שרובה אורז ועיין בש"ך כאן (ט"ק יז) הטורען שגם הרא"ש (בסימן ח) סובר כשיטה זו. ודע דהתוספות במנחות (כג' ד"ה אלא) מביאין גירסת ח"ל "עשה עיסה מן החיטין ומן האורז (ומן השעורים ואורז) אם יש בה טעם דגן" וכו'. וגם הרמב"ן בה"ל בכורות דף לא כתב ששעורים דינם כחיטים ומצטרפים עם האורז. אבל מודגש ברמב"ן שדין זה אינו בכוסמין שיפין ושבלת שועל. נמצא שיש בטוגיתנו ג' שיטות הרמב"ם והרשב"א הסוברים שדוקא חיטים ואורז מצטרפים, התוספות והרמב"ן הסוברים שה"ה בשעורים והרא"ש והטור

פרק ג' דחלה אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא לפי משטן ואם לאו מוציא חלה אחת על הכל פירוש אם יש לו פרנסה ממקום אחר דהיינו שיש לו קמח או עיסה שלא יעלה ממנה חלה ויהא נעיסה שניה שיעור עיסה שחייבת בחלה נמנה בכלי אלף העיסה שהורמה חלה כד שיעור מן המוקף וסגי בשכן סמוכות אף על פי שאין נוגעות וליכא נמי צירוף כלי דלקמן צמימן שכי"ה ומפריש מן העיסה השנייה עליה ועל השאור נענין שמהא השאור נפטרות מחיובה גם כן כגון אם הוא קצ מפריש עליו אחד מכ"ד צק מלמד שיעור חלה שמגיע להפריש מהעיסה השנייה שיש בה שיעור עיסה שחייבת בחלה או אם ירצה יצא רובע קצ בלד מקמח ויעשה ממנה עיסה אלא

לתוך עיסה שהורמה חלתה והכל ממין אחד אם יש לו קמח או עיסה שלא ניטל ממנה חלה מפריש ממנו על זה השאור לפי חשבון (י"ח) כיצד אם הוא קב מפריש עליו אחד מכ"ד בקב (י"ח) או אם ירצה יביא רובע הקב מקמח ויערבנו עם זו העיסה ויפריש ממנה ואם לאו שאין לו קמח אחר יפריש אחד מכ"ד שכל העיסה. וכתב ה"ר פרץ (י"ט) דהוא הדין נמי אם השאור של פטור והעיסה של חיוב (ג) כמו במוצאי פסח שלוקחין שאור של גוי ונותנין בעיסה (כ) שיכול להפריש

שארץ שיערבנו עם זו העיסה שהורמה חלתה דהיינו שנתנה בתוך העיסה שהורמה חלתה והיו נשכחות העיסות זו עם זו והיו פירוש ויערבנו שיערב יחד העיסות נשכחות ומפריש מן העיסה השנייה שיעור חלה עליה ועל השאור ואם לאו שאין לו קמח אחר יפריש אחד מכ"ד שכל העיסה שהורמה חלתה דנעשית חלה טבל לפי שהטבל צמינו אסור בכל שהוא ואין השאור טבל נעיסה אלא אדרבה כולו טבל ואין להפריש שיעור חלה על כל העיסה:

וזה וכתב הרבינו פרץ דהוא הדין נמי וכו'. פירוש אף על פי שהטבל הוא רוב והפטור שהוא שאור של גויס הוא מיעוטו אפילו הכי שפיר יכול להפריש מיה וזה אחד מכ"ד על כל העיסה ואין צריך ללוש עיסה אחרת וליתנה מוך עיסה זו שלא הורמה חלתה ומה שנהגים ללוש דוקא עיסה אחרת חומרא יפירא היא:

דרכי משה

יתרמי גם זה בידו והיה מן הפטור על החיוב דלזה לא חיישינן שבי פעמים יתרמי לידו של גוי עכ"ל: (ד) כתב בית יוסף בסימן ש"ל (ער. סוד"ה היתה) אחד שקנה עיסה מן הגוי וערבה בעיסתו מצאתי כתוב דלא יפריש ממקום אחר עליו אם עיסת הגוי היא הרוב דהוי כמפריש מן החיוב על הפטור וגם לא יוכל להפריש מיניה וביה דילמא נקט עיסה של גוי לחלה על כן צריך ליטול כל כך חלה עד כדי כל עיסת גוי ועוד מעט יותר דאז ודאי נוטל מעיסת ישראל עכ"ל וכן הוא בהגהות מיימוני השייכים להלכות חלה סוף ספר זרעים (אות כה מהדורת פורקל) ול"ד דלפי מה שכתב רבינו בעיסה שלא הורמה חלתה שנתערבה בעיסה שהורמה חלתה אין לחוש אלא יעשה כמו שכתב רבינו:

פרישה

(י"ח) כיצד אם הוא קב מפריש עליו אחד מכ"ד בקב. על השאור הנא מן החיוב ואין להקשות הא מפריש מן החיוב על הפטור דהא קב לא מתחייב בחלה. לפי שאין השאור טבל נעיסה ומטבל הכל ומשום הכי אם אין לו עיסה וקמח יפריש מיניה כן מצאנו באשכנזי. מורי ורבי (שם). ודוקא כאן אין צריך להפריש אלא א' מכ"ד שנתחייב לפי שנותן החלה מעיסה שכולה חיוב אלא אם מפריש מיניה וביה צריך להפריש אחד מכ"ד שכל העיסה הואיל שאין החלה כולה חיוב אלא נעמד בה גם כן מעיסה שפטורה מחלה אלא שהטעם שנותן בה עושה אותה כולה חיוב וק"ל ועיקר הטעם נראה דאם מפריש מיניה וביה נראה שיש חזק על כל העיסה מה שאין כן אם מפריש עליו ממקום אחר

הגהות והערות

מגיהים בירושלמי ואומרים שעל אף שריש לקיש פסק בירושלמי כרשב"ג הרמב"ם פסק כסתמא דמשנה ודלא כרשב"ג: (ג) ה"ר"ש והרא"ש כתבו שאף אם יש עיסה אחרת שמחויבת בחלה מפריש ע"ז ולא הוי כמפריש מן החיוב על הפטור שאין השאור בטל בעיסה דטעם כעיקר דאורייתא (וכ"מ באורחות חיים המובא לקמן בסמך ד"ה מצאתי כתוב). והמשנה ראשונה כאן נוטה לדייק מלשון הרע"ב שדוקא כשאין בקמח שממקום אחר שיעור חלה אבל אם יש בקמח שממקום אחר שיעור חלה בלא צורך השאור אין להפריש ממנו על השאור דהקמח חייב מדאורייתא והשאור מדרבנן והוי מחיוב על הפטור ומחמץ אינו נחשב כטעם כעיקר ולא בטל אלא מדרבנן ועיי"ש עוד

זו מי שנתערב לו פת וכו' עד ויפריש ממנה על אותן ככרות שנתערבו. פירוש מלמד שצריך להפריש שיעור חלה מאותה עיסה שעשה מה' רבעים עוד צריך להפריש ממנה אחד מכ"ד על אותן ככרות שלא הפריש מהן נתחלה ונתערב ודמיון נהך דשאר דהיינו להפריש מכל אחד וכו'.

י' עיסה שאין בה כשיעור ולאחר אפייה תפחה וכו'. גם זה נמשך הראש"ל כלל ב' סימן י"ד וכתבונת הרשב"ל סימן תס"א ולא דוקא לאחר אפייה תפחה דהוא הדין קודם אפייה אלא רבותא קאמר ללא מיבעיא תפחה קודם אפייה ולאחר אפייה חזרה למה שהיתה נתחלה בשעת הטלת מים בקמח דפשיטא דפטורה שהרי חזרה לשאין זה כשיעור אלא אפילו תפחה לאחר אפייה דשוב לא מחזור למה שהיתה בשעת הטלת המים בקמח אפילו הכי פטורה:

מינייה וביה ומה שנוהגין ללוש עיסה אחרת חומרא יתירא היא: יב מי שנתערב לו פת שהופרש ממנו חלה עם פת שלא הופרש ממנו (כא) [אם יש לו עוד קמח יעשה עיסה מחמשה רבעים ויצרפנו עא] עם הככרות בכלי ויפריש ממנה על אותן ככרות שנתערבו. ואם רוצה להפריש מינייה וביה צריך להפריש מעט מכל ככר וככר או יצרפם כולם בכלי אחד (כב) ויפריש מכל אחד על כולן עד שיפריש מכדי חשבון הככרות ומאחד יותר וכו'. כן כתב הראש"ל נמשכה [בדק הבית] כלל שני (ס"ב) והאריך בדבר [עד כאן] אף על פי שלשנו מגומגם ונראה שיש בו טעות סופר: [בדק הבית] כתוב באורחות חיים (ס"ז י' אות א עמ' 202) אם הופרשה חלה ע' מהעיסה ואחר כך נתערבה בעיסה או באחת מהככרות שאין לאסור אפילו אין בו מאה ואחד מהחלה משום דאי בעי מיתשל עלה והוא הדין לכל הקדש ותורמה שיכול לישאל לחכם ויעקור דיבורו אבל משבא ליד כהן או הקדש או ליד גובר לא מצי מיתשל עליהו ובתשובה מצאתי שיהיו מלמדן לנשים לומר אם הוצאתי חלה ושכחתי ונתערבה יהיה לי רשות להוציא פעם שנייה עכ"ל [עד כאן]:

יב מי שנתערב לו פת שנתערב לו פת שהפריש ממנו חלה עם פת שלא הופרש ממנו אם יש לו עוד קמח יעשה עיסה מה' רבעים ויצרפנו עם הככרות בכלי וכו'. זה נלמד מהמשנה שכתבתי ואם רוצה להפריש מינייה וביה צריך להפריש מעט מכל ככר וככר או יצרפם כולם בכלי אחד ויפריש מכל אחד על כולם עד שיפריש מכדי חשבון הככרות ומאחד יותר וכו'. כן כתב הראש"ל נמשכה [בדק הבית] כלל שני (ס"ב) והאריך בדבר [עד כאן] אף על פי שלשנו מגומגם ונראה שיש בו טעות סופר: [בדק הבית] כתוב באורחות חיים (ס"ז י' אות א עמ' 202) אם הופרשה חלה ע' מהעיסה ואחר כך נתערבה בעיסה או באחת מהככרות שאין לאסור אפילו אין בו מאה ואחד מהחלה משום דאי בעי מיתשל עלה והוא הדין לכל הקדש ותורמה שיכול לישאל לחכם ויעקור דיבורו אבל משבא ליד כהן או הקדש או ליד גובר לא מצי מיתשל עליהו ובתשובה מצאתי שיהיו מלמדן לנשים לומר אם הוצאתי חלה ושכחתי ונתערבה יהיה לי רשות להוציא פעם שנייה עכ"ל [עד כאן]:

יח אסור לעשות עיסתו פחות מכשיעור וכו'. כן כתב הרמב"ם בפרק ו' מהלכות בכורים ועיין צ"ח יוסף שהביא ראיה מהירושלמי ושכן כתב הרשב"ל והביא עוד ראיה מפרק אלו עוברין (דף מ"ה:) [מח:] כתב צ"ח יוסף ומשמע דאפילו אם קודם אפייה תפחה קאמר דפטורה ונתן טעם משום דכיון דלא הו' זה שיעורא בשעת חיובה דהיינו משתטל מים בקמח אף על פי שתפחה אחר כך אזלינן בתר מעיקרא עב' וכמו שכתבונת הרשב"ל (סי' סימן תס"א) שהוא ז"ל הסכים לדברי יד אסור לעשות עיסתו פחות מכשיעור כדי להפקיע ממנו חיוב חלה. כן כתב הרמב"ם בפ"ו (הט"ו) והוא ירושלמי פרק שלישי דחלה (ה"א) אהא דתנן (פ"ג מ"א) אוכל ערבי מן העיסה עד שתתגלגל בחטים ותיטמטס בשעורים אמר רבי חגי לא שנו

יג עיסה שאין בה כשיעור ולאחר אפייה תפחה ונתרבתה עד שנראית כאילו יש בה כשיעור פטורה. כן כתב הראש"ל נמשכה כלל ב' סימן י"ד אלא שמה שכתב רבינו ולאחר אפייה תפחה אינו מדוקדק שם כתוב שזעם אפייה תפחה וגדלה ומשמע דאפילו אם קודם אפייה תפחה קאמר דפטורה ונתן טעם משום דכיון דלא הו' זה שיעורא בשעת חיובה דהיינו משתטל מים בקמח אף על פי שתפחה אחר כך אזלינן בתר מעיקרא עב' וכמו שכתבונת הרשב"ל (סי' סימן תס"א) שהוא ז"ל הסכים לדברי יד אסור לעשות עיסתו פחות מכשיעור כדי להפקיע ממנו חיוב חלה. כן כתב הרמב"ם בפ"ו (הט"ו) והוא ירושלמי פרק שלישי דחלה (ה"א) אהא דתנן (פ"ג מ"א) אוכל ערבי מן העיסה עד שתתגלגל בחטים ותיטמטס בשעורים אמר רבי חגי לא שנו

פרישה

וביה. פירוש ולא חיישין דממרמי דידו שאור של פטור אלא אמרין דנכלל יפה: (כא) אם יש לו עוד קמח יעשה עיסה וכו'. עיין בדרישה: (כב) ויפריש מכל אחד על כולו. פירוש שנתחייב חלה ועיין צ"ח יוסף שכתב שכן כתב הראש"ל נמשכה כמו שכתב רבינו ולשנו מגומגם ונראה דיש לכן טעות סופר ע"כ (יש לפרש מכל אחד דהיינו מכל אחד שלא נחמץ חלה שהופרש עליה כב ואפי' שפיר דהא מסיק דמפרש עד אחד יתר ואין כלן טעות סופר דהיינו. עד כאן המגיה) ומה שכתב רבינו ויפריש מכל אחד על כולו נראה דאף דכבר כתבתי (אות ח) דכשנפריש מינייה וביה צריך להפריש נגד כל העיסה אין לומר דכשנתערב י"ב ככרות חייבין עם י"ב פטורין דצריך להפריש חלה י"ב ככרות

דרישה

[ד] אם יש לו עוד קמח יעשה עיסה מחמשת רבעים וכו'. ונ"ל דאם עשה עוגה קטנה פשיטא דמצטרף כמו שמצטרף עיסה קטנה לעיסה גדולה כדלעיל כן פירש רש"י בסוף אלו עוברין (מח: ד"ה אמר ליה) לענין פסח שעושים עוגה קטנה ומפרישין ולא קאמר רבינו שצריך ה' רבעים קמח אלא היינו היכא שאינו רוצה להמתין עד שיעשה חלה ורוצה לאכול מיד הפת ורוצה להפריש מן העיסה אם כן הסבירא נותנת שצריכה ה' רבעים דאי מעט עיסה אין שייך להצטרף עם הסל דרחוקה זה מזה אפוי ועיסה ודומה קצת לשני מינים שאין שייך שם צירוף אבל אם יש עיסה כשיעורו ששייך כאן מצות חלה בעיסה מאחר שיש כאן חלה על העיסה

הגהות והערות

[צ] אם הופרשה חלה כ"ה באחד ממהדורות בבדק הבית דכור' וכו' בא"ח. במהדורה אחרת של ברוך הבית דפוי' הגירסא אם לא הופרשה חלה וכו' בדפוס דיהנפורט קניגסברג ווילנא, ומסתברא כמהדורה הגורסת "אם הופרשה" (ועי"ש במגיה באר"ח אות ג): [עא] בדפוס ש'לונקי ווארי אל חגי'ארא הגירסא "יצרפנה" (ובכתי' פרי' ויצרפה) והכי מסתברא שכתב לקמן

לשון נקיבה "ויפריש ממנה". ובסוף הסימן שכתב "להפקיע ממנו" בדפוס שלונקי הגירסא "ויפקיע ממנה": [עב] כתב הערוך השלחן (סעי' מ) שגם בחלה שנצטמקה אזלינן בתר מעיקרא וחייבת בחלה דהא בעינן בהקמח שיעור חלה: [עג] בכ"ל דפוס ה'טור והכת"י הגירסא "ולאחר אפייה" וכו' גם בטור שכדפ"ר פרישה:

13

עם ציונים מהש"ך

ג. משנה ג' פרק ד' דמלה:
 ד. ירושלמי שם [הלכה ג]:
 כה. שם במשנה הזוהרת מפני שכבר נתחייב בחלה:
 כו. גם זה שם בירושלמי:
 כז. משנה ד' פרק ד' דמלה וכתבתי:
 כח. ירושלמי שם [רמב"ם שם ג' ו']:
 כט. משנה ו' פרק ג' דמלה:
 ל. פשוט לרבה זכאים דף ע"ח ע"א:
 לא. משנה סוף פרק ג' דמלה:
 לב. שם משנה ח':

ציונים לרמ"א

עם ציונים מהש"ך

ד. תשובת יד הרא"ש ככל ב' [סימן ג' ו']:
 ה. ב"י [עמוד פא ד"ה ומ"ש] היה קב. דעת הטור שם:

הגהות והערות

[יח] כ"כ דרכי משה [אות ד] בשם. ועיין להלכה העומר [ס"ק כט] שהקשה דהא משנה מפורשת [מלה פ"ד משנה ג], וגם הרא"ש שם הביאה לראיה לדבריו:

[יט] כן הוא בדפ"ק, וכן הוא בירושלמי [מלה פ"ד הלכה ג] שהוא מקור דין זה. אולם בטור [עמוד פא] הנוסח "אמר" [וראה שם הערה ג], וכן הוא נוסחת הר"ש [שם משנה ג ד"ה ירושלמי] והרא"ש [ה"ק, מלה סימן יב] בירושלמי, וכן היא נוסחת הגר"א שם. וראה פסקי מלה להרשב"א שער א':

[כ] אולם בלגוס אר"ם [סימן תנן סעיף ג] משמע דלדור נס בשאר מינים די בטעם דגן. ועיין אליה רבה שם ס"ק ח':

[כא] נוסף ממהדורת למבער:

מל"ו:
 [כב] כן העיקר מחנה אפרים [מעשר יב, יח], וכן הוא

גר"ש כתי, אולם לפנינו גר"ש לא כתב "דעם כעיקר דאורייתא". וראה הערה כו:

[כג] תוקן ממהדורת אמ"ד מע"א:

[כד] תוקן ממהדורת למבער מל"ו:

יד אינם מצטרפים. כיון דהאמצע אינו צדין חלה: מו מצטרפין. דאף על פי שעכשיו היא פטורה, כיון שהיתה צדין חלה מצטרפת. וכן בסעיף ו' כיון שהם צדין חלה מצטרפין: מז אינם מצטרפים. דאף על גב דגבי כוסמין עם חטים או

שעורים מצטרפים אף על גב דשני מינים הן הואיל ודומין זה לזה [סעיף ו], כל שכן בחדש וישן דחד מין הוא, שאני התם דהכל יודעים דשני מינים הן ולא שייך למטעי, אבל הכא כיון דמין אחד הן גזרו בדבר, שאם אחת אומר שיצטרפו יאמרו שתורמים מזה על זה, ואסור לתרום מן החדש על הישן או להיפך, הכי אמרין בירושלמי [מלה פ"ד הלכה ג]. ולפי זה משמע דמכל מקום צריך להפריש על כל אחד ואחד מעיסה אחרת שלא הורמה חלתה, מן החדש על החדש ומן הישן על הישן, וכן כתבו ר"ש [שם משנה ד ד"ה יטול] והרמב"ם [בכורים ג, ד] וב"י [עמוד פא ד"ה קב שלן]. וכן צדין, דהא כיון דמן התורה חייבים בחלה מצטרפים וחייבים בחלה, ודאי ללא אחי גזירה דרבנן לאפקועי איסורא לפטורה מחלה וקאכיל טעלים. וכן כתב העטרת זהב [לגוס סעיף ח]:

יז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה. דלדור גריר אחר החטין, כן כתב העטרת זהב [שם סעיף טו] ופ"י [שם משמע [דוקא] כ"א] בחטין ואורזי אוליין בחר טעם וכמו שכתב הרשב"א [פסקי מלה סוף שער א]. אבל מהטור [עמוד פא-פג] משמע להדיא דהוא הדין לכל

חמשת מיני דגן, וכן משמע בראש"י [ה"ק, סוף מלה; חולין פ"ו סימן לא] דמלה חלה, וכן משמע דהוא הדין אסור שאינה של שאור שלא הורמה חלתה לתוך עיסה שהורמה חלתה דינא הכי, דהא הך טעמא דטעל אסור בכל שהוא בזה נמי שייך, ואדרבה בזה שרי טפי להפריש מיניה וזיה דיש צילה בדבר לה, ובשיעור חלה שפירש אי אפשר שלא יהא צו [משאור] [מעיסה] [כז] שלא הורמה חלתה, וחלה אין לה שיעור מן התורה. אבל בשאור כתב בתרומת הדשן סימן ק"ל דמודה הרא"ש [ה"ק, מלה סוף סימן ו] דאין צילה, ולפי זה צריך לומר הא דשרי הרא"ש [שם סימן ט] בשאור לפרוש מיניה וזיה היינו דוקא בשאור שלא הורמה חלתה כדמיירי התם להדיא, והיינו מטעמא דכתב התם דטעל אסור בכל שהוא צמינו ונעשית כולה [פסולה] [טבולה] [כז] לחלה. ולפי זה בשאור של עוצד כוכבים שנתערב בעיסה אין להפריש מיניה וזיה להרא"ש, דהא אין צילה ואיכא למיחש דלמא אחי לידיה [ה]

ערך להם למהרי"ק ש

שכר [סוף סעיף ז] היה ציינים עיסה שכבר הורמה חלתה מצטרפין. והוא הדין איפכא חדש משני דלדין יסן בלמנע:

הגהות רעמ"א

שכר [א] [ש"ך סימן יח] והוא הדין אם נתערב. ויש לעיין, דהא הר"ש [מלה פ"ג משנה ח ד"ה אס] כתב ואין זה כמפרש מחזיק על הפטור, שאין השאור בטל בעיסה דעם כעיקר דאורייתא [כז], וכן כתב הרא"ש בנשואו [כלל ג סימן ג] בשם הר"ש עלה דמשנתו דלא דמי להאיא דמנחות [דף ל"א ע"א], דהתם כיון דנתערב בטל הטעל מדאורייתא, אבל בזהאיא דמלה כיון דשאור עבד

באר היטב

אין בהם שיעור, וכן להיפך: (י) אינם. כיון דהאמצע אינו צדין חלה, [ש"ך ס"ק יד]: (יא) מצטרפין. ואף על פי שאינם מצטרפין לחזיו חלה מכל מקום לא חשיב כאן הפסק, [ט"ו ס"ק ז]: (יב) ישנה. זהו מדרכנן, מטעם גזירה שמה יצא להפריש מזה על זה כיון שהם מין אחד, [ט"ו ס"ק ח]. ומצואר צ"י דלצריך להפריש לכל אחד ואחד מעיסה אחרת שלא

גליון מהר"א

אס רוב יין מנצק צורא פרי הגפן. ועיין ט"ו שם [ס"ק א] וצמנן אצריס [ס"ק ג]:

אוצר מפרשים

לחלה, אבל שאור של פטור שנתערב בעיסה כו' דילמא אחי לידיה שאור של פטור כו', עכ"ל, וזה תימה, דאם כל שהו של טבל עושה עיסה גדולה כאילו כולה טבל, קל וחומר דעיסה גדולה של טבל תעשה שאור כל שהו שכתובה כאילו גם הוא טבל, ושפיר יכול להפריש מיניה וזיה כמו בדין הראשון. גם מה שכתב עוד בדבור זה אינו מובן לי, דהש"ע לא בא אלא ליתן טעם למה צריך אחד ממו"ח כנגד כל העיסה, ואין מקום להאריך כאן. ולכאורה הדעת נוטה דהמחמיר בסיפא משום סברא דאין בילה ראוי שיחמיר גם ברישא. מיהו בחלת חוצה לארץ יש להקל בכל גזונא, כן נראה לענ"ד:

[כפי אפי' הגאון הגדול המפורסם כמחמיר "שאר יי"ו אביד" ור"פ דההלכותיו (ישא)]

ד [ש"ך סימן יח] והוא הדין אם נתערב עיסה שאינה של שאור ש"א הורמה חלתה לתוך עיסה שהורמה חלתה דינא הכי וכו'. נראה כנחנו לענין אפרושי מיניה וזיה הוא דינא הכי, אבל להפריש מעיסה אחרת עליה לא שרי אלא בשאור שנתערב, דאז לא הוא כמפרש מן החיוב על הפטור מן התורה משום דלטעמא דהא ולא בטל, אבל עיסה שנתערבה דמן התורה בטלה ברובה, אי מפריש עליה מעיסה אחרת החייבת הוה ליה כמפרש מן החיוב על הפטור, וכמו שכתב הר"ש במשנה [מלה פ"ג משנה ח], ע"ש. ומכל מקום יתר דברי הש"ך בס"ק זה ורמב"ם י"ט נפלא ממני במה שכתב דאפילו אם תמצא לומר אין בילה בשאור אפילו הכי יכול להפריש מיניה וזיה משום דטבל אסור בכל שהו ונעשית כולה טבולה

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> - יח י"ד ט (ער - שלג) / קארו, יוסף בן אפרים (עמוד 229) 34170 הודפס מאוצר החכמה

עם ציונים מהש"ך

לג. בטור [עמוד פג] וצ"י
[ס' ד"ה ו"ט פ"ג] אחד
מכ"ד וכן בסופא ושכן
פירשו הר"ש [ס' ד"ה
והר"א] [ה"ק ס' סימן ט']:

ציונים דרמ"א

עם ציונים מהש"ך

(ו) כן משמע בתרומת
הדשן סימן (ק) [קצ']:

נקודות הכסף

[ו] ויש"ך פ"ק יח ויתבאר
דבאי שני וכו'. הקשמי
על הפרישה, ואפשר דהכי
קאמר הפרישה, דוקא שאור
מעיסה, כלומר מעיסה
גדולה שיש בה שיעור חלה
שכבר נתחייבה בחלה ולא
הורמה חלמה, אבל עיסה
קטנה שאין לה שיעור חלה
שנתעברה אינה טובלת,
שהרי העיסה עצמה אינה
חייבת בחלה, אלא דלשון
מגומגם מאל, דלא הוה ליה
לפלוגי בין שאור לעיסה,
דאם גס בשאור מעיסה
קטנה אינה טובלת, וכן
עיסה מעיסה גדולה טובלת,
והכי הוה ליה למימר נראה
דוקא מעיסה גדולה אבל
מעיסה קטנה שלא נתחייבה
כל זמן שאין לה שיעור אינה
טובלת, ואפשר יש טעות
סופר בדגרי:

הגהות והערות

[כ] עין חדרי דעה [ד"ה
שם ובפרישה] דמית "חלה"
לאו דוקא, ואין כוונתו הוא
דטבל הוא חלה לו שיעור מן
המורה:

[כז] מוקן ממהדורות אמ"ד
תע"א:

[כז] גר"ש כמ"י נוסף כאן
"דעם כעיקר דאורייתא",
וכן העתיק רעק"א [ס"ק א],
ומיילל לא קשה קושית
הש"ך:

[כח] כמו שכתב הש"ך סימן
שכ"ק ד לענין חלה חוזה
לארץ: (שם פ"ק ד)

שאור של עוצד כוכבים ומפריש מן הפטור על החיוב, והשתא ליכא
למימר דנעשית כולה (פסולה) [טובלה] (כ"ד) דהרי שאור של עוצד
כוכבים אינו טבל שיאסר בכל שהוא. אבל הטור [עמוד פג] הביא
דברי ה"ר פרץ [סמ"ק סימן רמון] שצטטור של עוצד כוכבים נמי דינא

הכי, משמע דסבירא ליה דגם
הר"א סובר דיש צילה אף בשאור,
וכמו שכתב בתרומת הדשן שם
שם סמ"ק, וזה דעת המחבר שכתב
והוא הדין אם השאור של פטור
כו'. ולפי זה לא היו צריכים הר"א
והמחבר לטעמא לפי שנעשית כולה
טבל, דבלאו הכי שרי כיון דיש צילה
דצדכר לה. ואפשר לא שרי מהך
טעמא דיש צילה דצדכר לה אלא

כשעיקר העיסה הוא של חיוב, דאי אפשר שלא יפריש משל חיוב
מעט וחלה מן התורה אין לה שיעור, אבל כשנתן מעט שאור שלא
הורמה חלמה לעיסה אפשר שידמן שיפריש מעיקר העיסה שהורמה
חלמה ולא יפריש משאור כלל, ולא שרי הכא מטעמא דיש צילה,
להכי צריך לטעמא דטבל אסור בכל שהוא. ובפרישה [אות טז] כתב
נתן שאור מעיסה שלא הורמה כו', נראה דוקא שאור, אבל עיסה
כל זמן שאין לה שיעור חלה אינה טובלת, וק"ל, עכ"ל. [ו] ותימא
דמאי שנה, הא סוף סוף מן התורה חלה [כ"ה] היא, חלה אין לה
שיעור מן התורה: י"ט א"ט קמח או עיסה כו'. ויש צעקה שניה שיעור עיסה שחייבת בחלה, (נוהגת) [נותנת] [כ"ה] בכלי אלא
העיסה שהורמה חלמה כדי שיהא מן המוקף, וסגי כשהן סמוכות אף על פי שאין נוגעים וליכא נמי צירוף כלי, דללקמן סימן שכ"ה
[סעיף ג]: ב מפריש ממנו ע"ז זה השאור. דאין זה כמפריש מן החיוב על הפטור, שאין השאור טבל צעקה [כ"ה] ר"ש [חלה פ"ג
משה ח ד"ה אס] והר"א [ה"ק ס']. ולכאורה קשה למה להו להך טעמא דאין טבל צעקה, חיפוק ליה דנעשה כולו טבל, וי"ל דהכי
נמי קאמר שאין השאור טבל צעקה אלא א דרצבה כולו טבל, וכן נראה מדברי ה"ח [עמוד פג סוף דבור ראשון]:

ערך להם דמהריק"ש

פ"ק יא אחד מארבעים ושמונה בשאור. אפילו אין בו שיעור חלה, ובלבד שימנה אלא העיסה הגדולה. ומכל מקום לא יתן למחילה שאור שהורמה חלמה למוך עיסה שלא
הורמה חלמה. ועכשיו אין מזהיר בך, רק מסירין חמיה עיסה כשיעור השאור ואחר כך מפרישין חלה, אך צריך שלא להרחיק מן העיסה כדי שיפריש חלה גס עליו, וכל זה
עושין להיכר שאין להפריש מן החיוב על הפטור:

ביאור הגר"א

[יד] [פ"ק יא הגה' ואפילו אין כו'. עיין ר"ש שם [פ"ג משנה ח"ט ד"ה אס יש]
ובתוספתא [שם פ"ב הלכה ב] קתני כו', ובלבד שיהיה חמשה רבעים עם השאור
כמו שכתב ברא"ש [ה"ק ס'] סימן ט' והטור [עמוד פג]: [טז] [שו"ע] אחד
מארבעים ושמונה. וי"ל לדידך וכנכר לעיל ריש סימן שכ"ב ושם סעיף ד':

ו"ל, אותן שמחמשים בשאור עוצד כוכבים יכולים להפריש ממקום אחד, כההיא דמנין [חלה שם] הנוטל שאור וכו', ולא אמרינן דהו כמפריש מחיוב על הפטור,
משום דשאור לטעמא ענינא ולא טביל, כל שכן היכא דהעיסה שלמה של חיוב דלא בטלה בשאור של פטור, אף על גב דלטעמא ענינא מכל מקום העיסה היא העיקר
לגבי שאור, עכ"ל, אס כן הוא הדין להפריש מיניה וביה אין חילוק בין שאור טבל לעיסה טבל, דיו"ק: (ג) (שם פ"ג) אדרבה בולא טביל. עיין בספר אורח גדולים
מן לימוד כ"ו עד לימוד ל"ו:

פתחי תשובה

(ג) מפריש ממנו ע"ז זה. [עין בספר לבושי שדר [חדושי דנים ליו"ד] סימן ק"יז
[ס"ק רמג] שכתב דהיינו באחד משני אופנים, דאם אין ששים בעיסה נגד השאור
אז מותר להפריש עליו מעיסה אחרת החייבת בחלה, דאז לא הוי מן החיוב
על הפטור משום דגם מדאורייתא לא נתבטל, דשאור ועיסה הוי אינו מינו
לענין זה דאזלינן בתר טעמא. אבל אם יש ששים בעיסה נגד השאור, דאף על
גב דהוא מחמץ, בטל מדאורייתא, אסור להפריש עליו מעיסה אחרת החייבת
בחלה דהוי מן החיוב על הפטור, אלא אם כן יעשה עיסה קטנה שאין בה
שיעור חלה ויצרף לזה התערובות ויפריש מהעיסה הקטנה על הכל, ע"ש. ועל
מה שכתב הש"ך הובא בבאר היטב ס"ק י"ד דהוא הדין אם נתערב עיסה
בעיסה דינו כמו שאור בעיסה, כתב בספר לבושי שדר שם [ס"ק רמג] בשם ספר
שער המים סימן ד' שהקשה עליו דאין מהני בהא פרנסה ממקום אחר הא הוי
מן החיוב על הפטור, ונותן טעם לכתב בעיסה, ותירץ דהש"ך מיידי שיש רוב
בעיסה החייבת או שהן שוין. והוא ז"ל כתב עליו דמה שרוצה להעמיס כן בלשון הש"ך זה אינו, אלא דהש"ך מיידי לענין להפריש מיניה וביה, אך לדינא
דבריו נכונים דאם עיסה החייבת היא רוב או שניהם ששים יכול להפריש מעיסה אחרת החייבת בחלה, אבל אם עיסה הפטורה היא הרוב אינו יכול להפריש
ממקום אחר אלא באופן שיעשה עיסה קטנה כמבואר למעלה, ע"ש. וכתב עוד שם [סימן קטז וס"ק רלט] שמעשה בא לפנוי כמה פעמים שחייצו בשאור שהוא
טבל המשקה הנקרא בארשט, והשאור נימוח בתוכו ואינו ניכר, והורה דאם אין ששים בבארשט נגד השאור מפריש חלה מעיסה החייבת בחלה עליה ועל
הבארשט. אבל אם יש ששים נגד השאור, אי אפשר להפריש ממקום אחר דהוי מן החיוב על הפטור, דמחמץ אינו אלא מדרבנן, ומיניה וביה ודאי אי אפשר
להפריש, ולכן הבארשט אסור וגם הכלי צריך הגעלה, ואפילו אם היא כלי חרס מועיל הגעלה שלש פעמים [כ"ה]. אך אם נודמן עיסה שהורמה חלמה שנתחמצה
בשאור של חיוב ויש ששים בעיסה נגד השאור, אזי מפריש מעיסה זו עליה ועל הבארשט וניתר הבארשט וגם הכלי. אבל אסור לעשות בידים עיסה כזאת,
ע"ש בארוך בבאר טעם הדבר]:

לד. טור [שם] צנס ה"ר פרץ [סמ"ק סימן רמ"ז]: לה. שם [טור עמוד פד] ונלמד ממנה דלעיל [אות לב]:

לו. [טור שם] מדברי אביו הר"ש בנשואה [נלל ב סימן ב]:

ציונים לרמ"א

עם ציונים מהש"ך

(ז) מרדכי פרק מקום שנהגו [פסחים רמז תרי"א]: (ח) תרומת הדשן סימן (ק') [קצ"א]:

כא והוא הדין אם השאור ש"פ פטור בו. כלומר שאור של עובד כוכבים וכמו שנתבאר [ס"ק יח], או שאור שהורמה חלתו לעיסה שלא הורמה חלתה. ובמהרי"ל כתב בהלכות פסח [הלכות חלה עמוד פה"פ] כששאלו למהר"ש [הלכות ומנהגי מהר"ש סימן ר"א] אחר פסח על עיסה שנתנו בה שאור של עובד כוכבים איך להפריש ממנה חלה, היה מורה שיפרישו חלה נגד השאור ומעט יותר, כי אמר שאם לא היו לוקחים יותר אזי יש לחוש [שמא] מה שמפריש היה הכל משל עובד כוכבים ונמצא מפריש מפטור על החיוב. ואמר שאחר כך כשמחממים עיסה אחרת עם השאור שנוטלים מתוך זאת העיסה אז אינו נריך להפריש רק מעט לחלה, כי אז הוא כמו ספק ספיקא. [שם סימן ר"ב] וכשנוטלים לעולם מן העיסה שאור להחמין עיסה אחרת אז יהיו נוטלים קודם שיפרישו החלה, כדי שלא יהא נפטר ממה

שהפרישו ונמצא צמר הכי כשפורשים חלה בעיסה אחרת זה היה מן הפטור על החיוב, ואמר שיש נוהגין שאין מפרישין מעט חלה גם בעיסה שניה שהחמיצה עם מה שנטלו בזאת העיסה אלא גם כן צכאן נוטלים נגד הכל שהחמיצו בו ומעט יותר. ומהר"ש [שם סימן ר"ה] היה מורה אל אשתו הרבנית ללוש שתי עיסות, אחת בשאור של עובד כוכבים ואחת כשיעור חלה בלא שאור, ולקרב העיסות להדדי, ויטול חלה מאותה שלא נתחמזה בשאור של עובד כוכבים על הכל, עכ"ל. ואף על פי שדעת המחבר אינו כן וכמו שכתבתי לעיל ס"ק י"ח מכל מקום יש להחמיר, וגם בנש"צ [שו"ת ח"ב סימן ר"א הפסק החמישי סעיף טו] מחמיר: **כב אב"א** אם כבר עבר ויעשה בו בעיסה אחרת שיהיה בו ש"ש. כלומר שבעיסה אחרת ישאור שאר עיסות. ולא חיישין דילמא בעיסה ראשונה שלקח ממנו לא לקח רק שאור של פטור והשתא נמי צנצק שני דילמא אחרמי

(יג) והוא הדין אם השאור ש"פ פטור בו. והיינו כגון אחר פסח שלוקחין שאור של עובד כוכבים ונותנין אותה בעיסה, יכול להפריש מיניה וציה, ולא חיישין דמתרמי בידו שאור של פטור אלא אמרינן דכולו נעשה חיוב על ידי שנבלל. וממיה לי, שהרי כתב שם בתרומת הדשן סימן ק"ז דאין צילה אלא ציין ושמן לצד, ומכריז להפריש חלה גדולה יותר ממה שהיה עיסה של עובד כוכבים שנחערז דממה נפשך יש בזה חלה מעיסה של ישראל, וכתב דיש להחמיר כן. אלא שאחר כך כתב דיש להקשות גם על זה שהרי רגילין הנשים ליקח מעט צנצק מעיסה הגדולה ומשהין אותה לשאור להחמין בו עיסה אחרת, ונוטלת אותה צנצק מהעיסה קודם הפרשת חלה כדי שיהיה אותו צנצק מן החיוב, שאם היו נוטלין אחר הפרשה היתה כל העיסה פטורה ונמצא שאור זה גם כן של פטור והוא כשאור של עובד כוכבים דלרין תקנה, והשתא צוה אם יטלו קודם הפרשה יש לחוש דלמא יצוא לידה אותו שאור של עובד כוכבים שנתערבה והוא של פטור, וכשתחמין משאור זה שנעשה מצנצק זה יתערב גם כן בעיסה השניה, וכשתפריש מן העיסה השניה יש לחוש גם כן שמה יצוא לידה צנצק שנטל מעיסה הראשונה והוא של פטור. וי"ל דלא חיישין דילמא איתרמי תרי זימני, עכ"ל. וזהו שכתב רמ"א אצל אס ככר בו. ומשום הכי יש לזהר אחר הפסח שיקח חלה יותר משיעור השאור של עובד כוכבים, כי כן מסיק שם (בתורת הצית) [בתרומת הדשן]: **(יד) עיסה מחמשת רבעים**. [כתב רש"ל [צביאורי לטור; שו"ת סימן נח] ונראה לי ^א דאם עושה עוגה קטנה פשיטא דמנטרף, כמו שמנטרף עיסה קטנה לעיסה גדולה דלעיל [סעיף י"א]. ועיין דרישה [אות ד] שהציא לשון מהרש"ל:

רק אותו שאור של פטור, דכולי האי לא חיישין דמתרמי תרי זימני ממש אותו של פטור, תרומת הדשן שם [סימן ק"ז]: **כג ויפריש מב"א אחד ע"ב בול"ם בו' ומאחד יותר בו'.** דאם לא כן דילמא מפריש מהפטור על החיוב:

ביאור הגר"א

[טז] [נהגו ומכ"ב מקום בו' דפעמים שאין חמשה רבעים בעיסה לבד ויברך לבטלה, שם [מרדכי פסחים רמז תרי"א]: [יז] **אב"א** אם בו', עיין ש"ך [ס"ק ב]: [יח] [פסחים יב] **אב"א** י"ז בו', כמו שכתבתי בסימן ש"כ [ס"ק ח] ע"ש: [יט] ואם רוצה בו', כמו שכתוב בסוף דמאי [משנה ח] חבית אחת מעשר כ"ו: [כ] או בו', כמו שכתוב שם [משנה ז] מאה טבל כ"ו:

הגהות רע"א (ד) [שו"ת פת"י יב] **ע"א אותם בכורות שנתערבו**. במקור הדין בתשובת הרא"ש [כלל ב' סימן ב'] כתב, ואם תאמר ומאי שנא מההיא דפרק הקומץ רבה (מנחות דף ל"א ע"א) וכו', דהתם שאני כיון דנתערב צנצק ליה הטבל מדאורייתא, אצל צהריאל דחלה כיון דשאור עבד לטעמא לא צנצק, וגם אותן ככרות חשיבי ולא צנצק, עכ"ל. וקשה לי הא הך מלתא דככרות לא צנצק מטעם חשיבותו הו' גם כן דרנאן, וכו': (ה) [שו"ת פת"י יד] **כתב רש"י**. [סימן ל"ח: (ז) (שם) **דאם עושה עוגה קטנה**]. היינו דאם ירצה לעשות עוגה קטנה ולאפסותה מנטרף. אצל אס אינו רוצה להחמין לאכול עד שיאפה אותה, ולקרב העוגה קטנה שהיא עיסה עם האפיו הו' קצת כמו שני מינין, צוה לרין שיהיה עיסה מחמשת רבעים קמה שהוא חיוב חלה בפני עצמו, צוה מנצק להפריש ממנה על הככרות, ע"ש:

באר היטב

(טו) **פטור**. כגון אחר הפסח שלוקחין שאור של עובד כוכבים ונותנין אותו בעיסה יכול להפריש מיניה וציה, ולא חיישין דמתרמי בידו שאור של עובד כוכבים אלא אמרינן דכולו נעשה חיוב על ידי שנבלל. ונריך לזהר אחר הפסח שיקח חלה יותר משיעור השאור של עובד כוכבים, עכ"ל ה"ט"ו [ס"ק יג]. ובש"ך [ס"ק נ"א] כתב שיש להחמיר כמו שכתב מהרי"ל שמהר"ש היה מורה ללוש

אוצר מפרשים

ה [שו"ת פת"י יא] והוא הדין אם השאור ש"פ פטור וכו'. נראה דלדעת מרן במרצאי הפסח יכול ליקח שאור מגוי לחמין ולברך על החלה. ואין לומר דמרן לא חתיר אלא דיעבד ובמורצאי הפסח עבדינן לכתחילה, שהרי מרן בדיק הבית נעמוד מן כתב על דברי הר"ר פרץ [סמ"ק סימן רמז תרי"א] שהאר"ך לכתוב דוקא במורצאי מארחות חיים [הלכות חלה סימן יז אות א עמוד 202] שהאר"ך לכתוב דוקא במורצאי הפסח וכו' ועיין בתרומת הדשן סימן ק"צ בדין זה, עכ"ד, ומה מוכח דמורצאי פסח קיל טפי. **איברא** דבמקומנו ובכמה כרכים ועיירות נוהגים התלמידים חכמים ויראי שמים במורצאי הפסח לעשות איזה תקון לחוש לדעת החולקים שהם רבים ומור"ם פסק כוותיה, וכן בכמה דינים מאיסור והיתר פשט המנהג להחמיר דגם דמור"ם מקל, ומדברי הרב בית דוד [יורה סימן קנ"ג ד"ה מה] נראה דהם בשאלוניקי נוהג להחמיר. ויש לצדד דכי סיים מרן ועיין בתרומת הדשן כוונתו דמבואר בדבריו תקנה לצאת ידי חובת החולקים, ולפי זה דעת מרן דדוקא בדיעבד סמכין אה"ר פרץ, וכמו שנראה מדבריו כאן בשו"ע, ודוק היטב: (שוררי ברכה) ו [נהגו שם] **ומכ"ב מקום ב' כתחלה וכו'.** נוהגין ליקח שאור מן העיסה קודם הפרשת